

ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

31 Δεκεμβρίου 2021

ΤΕΥΧΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

Αρ. Φύλλου 6433

ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ

Αριθμ. 169862/Δ1

Πρόγραμμα Σπουδών για το μάθημα της Μουσικής στο Δημοτικό Σχολείο.

**Η ΥΦΥΠΟΥΡΓΟΣ
ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ**

Έχοντας υπόψη:

1. Τις διατάξεις:

1.1. της περ. ε της παρ. 11 του άρθρου 4 του ν. 1566/1985 (Α' 167), όπως τροποποιήθηκαν και ισχύουν με τις διατάξεις της παρ. 1 του άρθρου 7, του άρθρου 2 του ν. 2525/1997 «Ενιαίο Λύκειο, πρόσβαση των αποφοίτων στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση, αξιολόγηση του εκπαιδευτικού έργου και άλλες διατάξεις» (Α' 188),

1.2. της υποπερ. ββ της περ. α της παρ. 3 του άρθρου 2 του ν. 3966/2011 «Θεσμικό πλαίσιο των Πρότυπων Πειραματικών Σχολείων, ίδρυση Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής, Οργάνωση του Ινστιτούτου Τεχνολογίας Υπολογιστών και Εκδόσεων "ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ" και λοιπές διατάξεις» (Α' 118),

1.3. του άρθρου 175 του ν. 4823/2021 «Αναβάθμιση του σχολείου, ενδυνάμωση των εκπαιδευτικών και άλλες διατάξεις.» (Α' 136),

1.4. του άρθρου 90 του Κώδικα Νομοθεσίας για την Κυβέρνηση και τα κυβερνητικά όργανα (π.δ. 63/2005, Α' 98), σε συνδυασμό με την παρ. 22 του άρθρου 119 του ν. 4622/2019 (Α' 133),

1.5. του π.δ. 81/2019 «Σύσταση, συγχώνευση, μετονομασία και κατάργηση Υπουργείων και καθορισμός των αρμοδιοτήτων τους - Μεταφορά υπηρεσιών και αρμοδιοτήτων μεταξύ Υπουργείων» (Α' 119),

1.6. του π.δ. 83/2019 «Διορισμός Αντιπροέδρου της Κυβέρνησης, Υπουργών, Αναπληρωτών Υπουργών και Υφυπουργών» (Α' 121),

1.7. του π.δ. 84/2019 «Σύσταση και κατάργηση Γενικών Γραμματειών και Ειδικών Γραμματειών/Ενιαίων Διοικητικών Τομέων Υπουργείων» (Α' 123),

1.8. του π.δ. 2/2021 «Διορισμός Υπουργών, Αναπληρωτών Υπουργών και Υφυπουργών» (Α' 2).

2. Την υπό στοιχεία 168/Υ1/08-01-2021 κοινή απόφαση του Πρωθυπουργού και της Υπουργού Παιδείας και Θρη-

σκευμάτων «Ανάθεση αρμοδιοτήτων στην Υφυπουργό Παιδείας και Θρησκευμάτων, Ζωή Μακρή» (Β' 33).

3. Την υπό στοιχεία 104671/ΓΔ4/27-08-2021 απόφαση της Υφυπουργού Παιδείας και Θρησκευμάτων «Πilotική Εφαρμογή Προγραμμάτων Σπουδών στην Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση» (Β' 4003).

4. Τις υπ' αρ. 55/14-10-2021 και 56/21-10-2021 πράξεις του Δ.Σ. του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής.

5. Το γεγονός ότι από την παρούσα απόφαση δεν προκαλείται δαπάνη σε βάρος του τακτικού προϋπολογισμού του Υ.ΠΑΙ.Θ. σύμφωνα με την υπό στοιχεία Φ.1/Γ/828/163313/Β1/14-12-2021 εισήγηση της Γενικής Διεύθυνσης Οικονομικών Υπηρεσιών του Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων, αποφασίζουμε:

Το Πρόγραμμα Σπουδών για το μάθημα της Μουσικής στο Δημοτικό Σχολείο ορίζεται ως εξής:

Α. ΦΥΣΙΟΓΝΩΜΙΑ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Η μουσική εκπαίδευση αποτελεί βασικό πυλώνα της εκπαίδευσης των παιδιών στις τέχνες, ειδικά στη σημερινή εποχή της τεχνολογίας και της πληροφορίας, όπου κρίνεται αναγκαίος όσο ποτέ ο εγγραμματισμός των παιδιών στις τέχνες και στον πολιτισμό.

Η Μουσική Αγωγή, ως αυτοτελές γνωστικό αντικείμενο στην υποχρεωτική εκπαίδευση, έχει αφετηρία τον χαρακτήρα της μουσικής ως πανανθρώπινου φαινομένου και ως φυσιογνωμικού χαρακτηριστικού της ανθρωπίνης ύπαρξης. Επίσης, έχει αφετηρία τη θέση και τις λειτουργίες που η μουσική επιτελεί διαχρονικά, συγχρονικά και γεωγραφικά στη ζωή του ανθρώπου, καθώς και τη σημασία της μουσικής για την ολοκληρωμένη ανάπτυξη της προσωπικότητας του παιδιού και του/της εφήβου. Στο πλαίσιο αυτό, η διδασκαλία της αποσκοπεί πρωταρχικά στην ανάγκη να καλλιεργηθεί μια σχέση του/της μαθητή/-τριας με τη μουσική, ως αισθητική εμπειρία και καλλιτεχνική δραστηριότητα, η οποία θα δημιουργήσει τις προϋποθέσεις για μια διά βίου ενασχόληση με τη μουσική. Η ανάγκη αυτή προβάλλει ιδιαίτερα επιτακτική στην παρούσα εποχή της Πληροφορίας και της ανάπτυξης των Τεχνολογιών Πληροφορίας και Επικοινωνιών (ΤΠΕ), μέσα στα οποία η παρουσία της μουσικής συνδέεται με κάθε πλευρά της καθημερινής ζωής του ανθρώπου.

Η αναθεώρηση των Προγραμμάτων Σπουδών προβλέπει στην πραγμάτωση ενός αποτελεσματικού και

δημιουργικού σχολείου. Σκοπός είναι η ανάπτυξη μαθητοκεντρικών Προγραμμάτων Σπουδών, ανοικτών στην ανάδειξη διαχρονικών αξιών, προς διαμόρφωση δημιουργικών και συνειδητών πολιτών της χώρας, του έθνους, της ευρώπης και της οικουμένης. Βασικές αρχές των νέων Προγραμμάτων Σπουδών είναι η ύπαρξη συνοχής εντός τους, αλλά και μεταξύ των γνωστικών αντικειμένων, αποβλέποντας στη μάθηση με νόημα, στην οικειοποίηση βασικών γνώσεων, στην εφαρμογή των νέων διδακτικών μεθοδολογιών, στην ανάπτυξη μεταγνωστικών δεξιοτήτων, στην αξιοποίηση διδακτικών εργαλείων των νέων τεχνολογιών, στη διαφοροποιημένη διδασκαλία, στη συμπερίληψη, στην ανάπτυξη κοινωνικών δεξιοτήτων, στην ενθάρρυνση των παιδιών σε θέματα αειφορίας, πολιτότητας, αισθητικής απόλαυσης, διαχρονικών αξιών, παράδοσης και μύησης στον ελληνικό πολιτισμό και κατ' επέκταση σε άλλους πολιτισμούς. Τα νέα Προγράμματα αφήνουν ανοιχτούς χώρους δράσης στους/στις εκπαιδευτικούς, ώστε να μπορούν να παρεμβαίνουν στη διαμόρφωση της διδασκόμενης ύλης, ανάλογα με το επίπεδο των μαθητών/-τριών. Ιδιαίτερη προσοχή δίνεται στις μεταβατικές τάξεις, των οποίων τα μαθησιακά αποτελέσματα διατυπώνονται με σαφήνεια και με τρόπο ιεραρχημένο και συνεχή. Τα νέα Προγράμματα έχουν ως αφετηρία τα μαθησιακά προσδοκώμενα αποτελέσματα (γ' στήλη, τα οποία αντιστοιχούν στις γνώσεις, δεξιότητες, στάσεις), δηλαδή όλα όσα χρειάζεται να γνωρίζει ο/η μαθητής/-τρια, να κατανοεί και να μπορεί να εφαρμόσει μετά την ολοκλήρωση κάθε μαθησιακής διαδικασίας. Η έμφαση μετακινείται από το γνωστικό αντικείμενο στη διδακτική διαδικασία προς τους/τις μαθητές/-τριες και τα προσδοκώμενα αποτελέσματα μάθησης, όπου η βάση σχεδιασμού είναι τα μαθησιακά αποτελέσματα και επομένως όλες οι υπόλοιπες παράμετροι εξαρτώνται από τον καθορισμό αυτών. Στα νέα ΠΣ, επίσης, δίνεται σημασία και στις ενδεικτικές δραστηριότητες, οι οποίες επιλέγονται με βάση την αντιστοίχισή τους κάθε φορά με το προσδοκώμενο μαθησιακό αποτέλεσμα. Τα νέα Προγράμματα Σπουδών, ακόμη, προβλέπεται να είναι κατάλληλα και για ψηφιακή αποτύπωση και συμβατά με τη μορφή εύχρηστου υπερμεσικού υλικού, κάτι που καθιστά πολύ εύκολη την προσβασιμότητά τους.

Στο Πρόγραμμα Σπουδών της Μουσικής, τα προσδοκώμενα αποτελέσματα αναφέρονται σε όλες τις εκφάνσεις της μουσικής αγωγής - καλλιέργεια μουσικότητας, μουσικών δεξιοτήτων, δημιουργικής έκφρασης - που μπορούν να πραγματοποιηθούν στο πλαίσιο της υποχρεωτικής εκπαίδευσης. Αναπτύσσονται σπειροειδώς, διαρθρωμένα εντός τεσσάρων Θεματικών Πεδίων, και επιτυγχάνονται μέσα από την εφαρμογή βιωματικών και ενεργητικών μουσικών δραστηριοτήτων με συγκεκριμένη στόχευση και οργανωμένο πλαίσιο. Τα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα πηγάζουν από τις επιδιώξεις του μαθήματος της Μουσικής σε σχέση με την ολοκληρωμένη ανάπτυξη της προσωπικότητάς του παιδιού και του/της νέου/-ας, την καλλιέργεια στάσεων και αξιών και ακόμη σε σχέση με τη σύνδεση της μουσικής με την ευρύτερη κοινωνία, την ιστορία του ανθρώπου και το περιβάλλον του (φυσικό και ανθρωπογενές). Η ολι-

στική αυτή προσέγγιση του μουσικού φαινομένου, μέσα από την ενεργή συμμετοχή του/της μαθητή/-τριας σε δημιουργικές και βιωματικές δράσεις σε όλο το φάσμα της μαθητικής ζωής του/της, μπορεί να δημιουργήσει τις προϋποθέσεις για την ανάπτυξη μιας διά βίου σχέσης του/της με την τέχνη της μουσικής.

Β. ΣΚΟΠΟΘΕΣΙΑ

Σκοπός του μαθήματος της Μουσικής είναι η καλλιέργεια της μουσικότητας και των μουσικών δεξιοτήτων των μαθητών/-τριών μέσα από τη διδασκαλία ποικίλων πρακτικών της μουσικής στο πλαίσιο αλληλεπίδρασης και αλληλοσυμπλήρωσης εμπειρικής και θεωρητικής γνώσης. Απώτερος σκοπός είναι η καλλιέργεια στάσεων και αξιών των παιδιών: αισθητική καλλιέργεια, αισθητική κρίση, αντίληψη μηνυμάτων της μουσικής, διαμόρφωση συμπεριφοράς κατά τη διάρκεια μουσικών και καλλιτεχνικών γεγονότων - συναυλία, έκθεση εικαστικών έργων, θεατρική παράσταση. Προωθείται η ανάπτυξη μουσικών δεξιοτήτων και γνώσεων των μαθητών/-τριών μέσα από επικέντρωση σε προσφερόμενες ουσιώδεις, βασικές, ιεραρχημένες και συστηματικά δομημένες από τάξη σε τάξη γνώσεις και μέσα από δραστηριότητες που επικεντρώνονται στους άξονες διδακτικής της μουσικής: μουσική ακρόαση, μουσική εκτέλεση και μουσική δημιουργία, όπως θα αναφερθεί παρακάτω, δραστηριότητες μουσικής ανάγνωσης και γραφής με κατάλληλο τρόπο και ανάλογα με την ηλικία των παιδιών, καθώς και βιωματικές δραστηριότητες ανάπτυξης της φαντασίας και δημιουργικότητας. Η καλλιέργεια της μουσικότητας, της έμφυτης ικανότητας του ανθρώπου για καλλιτεχνική και δημιουργική έκφραση, αποβλέπει στην ολοκληρωμένη ανάπτυξη της προσωπικότητάς του/της μαθητή/-τριας και παράλληλα στη δημιουργία μιας διά βίου σχέσης του/της με την τέχνη της μουσικής.

Συνοπτικά, σε όλη τη διάρκεια της υποχρεωτικής εκπαίδευσης το μάθημα της Μουσικής περιλαμβάνει γενικούς στόχους-προσδοκώμενα αποτελέσματα (γνώσεις, δεξιότητες, στάσεις), στο πλαίσιο των οποίων οι μαθητές/-τριες αναμένεται:

- Να αναπτύξουν δεξιότητες ενεργητικής μουσικής ακρόασης.
- Να αναπτύξουν τις φωνητικές τους δεξιότητες.
- Να αναπτύξουν δεξιότητες στην εκτέλεση μουσικών οργάνων.
- Να αναπτύξουν δεξιότητες αυτοσχεδιασμού και σύνθεσης μουσικής.
- Να αποκτήσουν γνώσεις και να αναπτύξουν δεξιότητες ανάγνωσης, και αποκωδικοποίησης διαφόρων ειδών μουσικής σημειογραφίας.
- Να αποκτήσουν γνώσεις ως προς τα βασικά μουσικά στοιχεία υφής (ρυθμός, μελωδία, μορφή, ηχόχρωμα, δυναμική αγωγή, ρυθμική αγωγή, συνήχηση) και τους διαφορετικούς τρόπους με τους οποίους αυτά συνδυάζονται στα διάφορα είδη και στιλ μουσικής.
- Να αποκτήσουν και να ενισχύσουν θετικές στάσεις και συμπεριφορές σε σχέση με την ακρόαση, εκτέλεση και δημιουργία μουσικής.
- Να αποκτήσουν συνείδηση του ρόλου της μουσικής διαχρονικά και συγχρονικά στη ζωή του ανθρώπου.

- Να δημιουργούν συνδέσεις μεταξύ του επιστημονικού και καλλιτεχνικού πεδίου της μουσικής και άλλων επιστημονικών ή καλλιτεχνικών πεδίων.

- Να αποκτήσουν συνείδηση της θέσης και των λειτουργιών που επιτελεί η μουσική στη σύγχρονη μεταβιομηχανική και πολυπολιτισμική κοινωνία, στο πλαίσιο της εποχής της πληροφορίας που διανύουμε σήμερα.

Επιπλέον, στο μάθημα της Μουσικής συμπεριλαμβάνονται και ειδικοί στόχοι/προσδοκώμενα αποτελέσματα, όπως ο/η μαθητής/τρια:

- Να ακούει προσεκτικά τους ήχους και τη μουσική, να ανταποκρίνεται με ποικίλους τρόπους (π.χ. με κίνηση, με τραγούδι) και να αναγνωρίζει τα συστατικά στοιχεία και τις έννοιες της μουσικής: μελωδία, ρυθμός, δυναμική αγωγή, ρυθμική αγωγή, ηχόχρωμα, συνήχηση, δομή κ.ά. με αυξημένη αντιληπτικότητα, συντονισμό, εκφραστική ελευθερία και πρωτοβουλία, εκδηλώνοντας τα συναισθήματα και την αισθητική του/της συγκίνηση.

- Να χρησιμοποιεί τη φωνή του/της ελέγχοντας την άρθρωση, την τονική και ρυθμική ακρίβεια, τα δυναμικά και εκφραστικά στοιχεία (π.χ. φράσεις και αναπνοές), επεκτείνοντας τη φωνητική του/της έκταση και αναπτύσσοντας την ακουστική του/της μνήμη και την ερμηνευτική του/της ικανότητα.

- Να εξοικειώνεται με την παραγωγή μουσικών ήχων και να αποδίδει, με αυξανόμενο έλεγχο της τεχνικής, σύνθετα ρυθμικά και μελωδικά σχήματα, συνοδείες και συνήχησεις (ρυθμικές - μελωδικές), μουσικά έργα με τη φωνή, με μουσικά όργανα καθορισμένου και μη καθορισμένου τονικού ύψους, με βάση την ακουστική του/της μνήμη και τη χρήση συμβατικής ή μη συμβατικής σημειογραφίας.

- Να εξερευνά, να δημιουργεί, να επιλέγει και να οργανώνει τους ήχους, συνθέτοντας και αυτοσχεδιάζοντας με δεξιότητα, φαντασία και ελευθερία χρησιμοποιώντας τη φωνή ή μουσικά όργανα (συμβατικά ή αυτοσχέδια), το σώμα ή άλλα αυτοσχέδια μέσα και ακόμη κατάλληλο μουσικό πρόγραμμα ή διαλογικό εκπαιδευτικό λογισμικό.

- Να αντιλαμβάνεται διαισθητικά πώς τα μουσικά στοιχεία συνδυάζονται και οργανώνονται με συγκεκριμένους τρόπους, για να διαμορφωθεί ένα αισθητικό αποτέλεσμα, και να περιγράφει με απλούς όρους τη μουσική που έχει ακούσει, τραγουδήσει ή παίξει, αναπτύσσοντας παράλληλα στοιχειώδεις γνώσεις μουσικής ορολογίας.

- Να επεκτείνει τη γνωριμία του/της με τη μουσική διαφόρων τόπων, παραδόσεων, εποχών, καθώς και με τον πολιτισμικό ρόλο της μουσικής διαχρονικά, συγχρονικά και γεωγραφικά, και να αναγνωρίζει ομοιότητες, διαφορές και αλληλεπιδράσεις στο πλαίσιο διαφόρων μουσικών ιδιωμάτων.

- Να διαπιστώνει τη σχέση της μουσικής με άλλες τέχνες διαχρονικά σε μια ολιστική προσέγγιση της τέχνης της μουσικής.

- Να συνεργάζεται και να αλληλεπιδρά με άλλους/-ες, να αναλαμβάνει πρωτοβουλίες και να προτείνει ιδέες και δημιουργικές «λύσεις», συμμετέχοντας ενεργά και με αυτοπεποίθηση σε ατομικές, ομαδικές ή ομαδοσυνεργατικές δραστηριότητες, συνειδητοποιώντας σταδιακά,

έστω και διαισθητικά, τον προσωπικό του/της ρόλο, τη συμβολή των άλλων, την ανάγκη σεβασμού και αποδοχής του άλλου και την ένταξη όλων αυτών στο πλαίσιο της μουσικής ενεργοποίησης και δημιουργίας σε ένα «όλο».

Γ. ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ - ΘΕΜΑΤΙΚΑ ΠΕΔΙΑ

Το Πρόγραμμα Σπουδών Μουσικής αποτελεί μια πρόταση η οποία γίνεται με όραμα τον σταδιακό μετασχηματισμό της παιδείας, στη βάση μιας πραγματιστικής προσέγγισης του σχολείου, αξιοποιώντας τις υπάρχουσες θεσμοθετήσεις, τις λειτουργικές δομές και το ανθρώπινο δυναμικό του. Το Πρόγραμμα Σπουδών Μουσικής για το Δημοτικό αποτελεί ένα ανοικτό και ευέλικτο ΠΣ, το οποίο διευκολύνει τον/την εκπαιδευτικό να οργανώσει και να σχεδιάσει το μάθημα της Μουσικής σύμφωνα με τις ανάγκες και τα ενδιαφέροντα των μαθητών/-τριών του/της, ακολουθώντας την αρχή της διαφοροποιημένης διδασκαλίας, μέσα από καινοτόμες διδακτικές προσεγγίσεις, και αξιοποιώντας τις δυνατότητες των νέων τεχνολογιών και της ψηφιακής εκπαίδευσης. Τα παραπάνω προϋποθέτουν την ύπαρξη του μαθήματος της Μουσικής ως ενός αυτόνομου, διακριτού γνωστικού αντικείμενου στο πλαίσιο του μαθήματος της Αισθητικής Αγωγής, όπως ισχύει σήμερα στα ωρολόγια προγράμματα του Δημοτικού και του Γυμνασίου. Το ΠΣ Μουσικής έχει διαμορφωθεί με βάση τέσσερις άξονες, τους οποίους ο/η εκπαιδευτικός επιλέγει κάθε φορά ανάλογα με τα προσδοκώμενα αποτελέσματα και στη συνέχεια σχεδιάζει τις αντίστοιχες δραστηριότητες μάθησης. Οι τέσσερις άξονες διαμόρφωσης του ΠΣ Μουσικής είναι:

- Η αντίληψη των στοιχείων και των εννοιών της μουσικής.

- Η απόκτηση μουσικών δεξιοτήτων.

- Η απόκτηση γνωστικών δεξιοτήτων.

- Η κοινωνική και συναισθηματική ανάπτυξη.

Θέματα, επίσης, που αφορούν ηθικές, πολιτισμικές, κοινωνικές αξίες, πολιτισμό και περιβάλλον είναι διάχυτα σε όλο το Πρόγραμμα Σπουδών μουσικής.

Με βάση τον σκοπό του μαθήματος της Μουσικής, τα γενικά και τα ειδικά προσδοκώμενα παιδαγωγικά αποτελέσματα, καθώς και τους τέσσερις προαναφερόμενους άξονες, το Πρόγραμμα Σπουδών της Μουσικής διαμορφώνεται σε τέσσερα Θεματικά Πεδία, τα οποία περιλαμβάνουν αντίστοιχα περιεχόμενα.

Θεωρείται πολύ σημαντικό για τη μουσική παιδεία των μαθητών/-τριών να οργανώνεται η διδασκαλία γύρω από Θεματικά Πεδία, τα οποία συνδέουν τις γνώσεις και τις δεξιότητες που αποκτούν οι μαθητές/-τριες με τη μουσική ως μορφή επικοινωνίας, τόσο με τον εξωτερικό κόσμο (φυσικό και ανθρωπογενές περιβάλλον) όσο και με τον εσωτερικό κόσμο τους. Το Πρόγραμμα Σπουδών της Μουσικής έχει ως στόχο τη δημιουργία πολιτών οι οποίοι θα έχουν μια υγιή σχέση με τον εσωτερικό τους κόσμο και μια επικοινωνιακή σχέση με το άμεσο περιβάλλον τους (φυσικό, τεχνητό, κοινωνικό και πολιτισμικό), από το οποίο αντλούν έμπνευση και ερεθίσματα και για του οποίου την αειφόρο ανάπτυξη ενδιαφέρονται. Η απαιτούμενη αλλαγή του τρόπου εκμετάλλευσης της φύσης και η ανάγκη προστασίας της καθιστούν αναγκαία τη

συνειδητοποίηση της ανάγκης για προσανατολισμό σε ανανεώσιμες μορφές ενέργειας και σε πιο βιώσιμες μορφές ανάπτυξης. Η αναφορά του Προγράμματος Σπουδών σε δημοτικά τραγούδια και σε τραγούδια, παλαιότερα και σύγχρονα, με θέμα το περιβάλλον (λουλούδια, πουλιά, θάλασσα, διαχείριση απορριμμάτων), τα οποία καλλιεργούν την αγάπη για τη φύση, σε συνδυασμό με δραστηριότητες και συζήτηση, συγκινούν και εμπνέουν τα παιδιά και εγείρουν προβληματισμούς για το περιβάλλον και τη στάση τους προς αυτό.

Τα Θεματικά Πεδία του ΠΣ οργανώνονται ως εξής:

Θεματικό Πεδίο 1. Έννοιες και βασικά στοιχεία της μουσικής.

Θεματικό Πεδίο 2. Είδη της μουσικής συγχρονικά, διαχρονικά και γεωγραφικά.

Θεματικό Πεδίο 3. Σύνδεση της μουσικής με άλλες τέχνες και επιστήμες.

Θεματικό Πεδίο 4. Η μουσική στη ζωή εντός και εκτός σχολείου.

Τα τέσσερα Θεματικά Πεδία περιλαμβάνουν συγκεκριμένα περιεχόμενα και έννοιες, οι οποίες αναπτύσσονται σπειροειδώς καθ' όλη τη διάρκεια της υποχρεωτικής εκπαίδευσης. Με βάση τα περιεχόμενα του κάθε Θεματικού Πεδίου προκύπτουν επιμέρους Θεματικές Ενότητες, στις οποίες διατυπώνονται αντίστοιχα προσδοκώμενα αποτελέσματα. Προτείνονται ενδεικτικές δραστηριότητες οι οποίες ακολουθούν ένα σπονδυλωτό σχήμα ανέλιξης, από το απλό στο σύνθετο και από την πράξη στη θεωρία. Είναι δυνατόν κατά τη διδακτική πράξη τα Θεματικά Πεδία και τα προσδοκώμενα αποτελέσματα να διαπλέκονται και να βρίσκονται σε αλληλεπίδραση.

Το Πρόγραμμα Σπουδών της Μουσικής παρουσιάζεται σε μορφή πίνακα με τέσσερις στήλες, ως εξής: Σε κάθε ομάδα τάξεων, Α' και Β' τάξη, Γ' και Δ' τάξη, Ε' και Στ' τάξη, αντιστοιχούν πίνακες οργανωμένοι με βάση τα τέσσερα Θεματικά Πεδία που προαναφέρθηκαν. Σε καθένα από τα τέσσερα Θεματικά Πεδία περιλαμβάνονται αντίστοιχα: Θεματικές Ενότητες, προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα (γνώσεις, δεξιότητες, στάσεις) και ενδεικτικές δραστηριότητες - Πρόσθετο Υλικό. Τα περιεχόμενα του Προγράμματος Σπουδών παρουσιάζονται στις πρώτες δύο στήλες (από αριστερά). Συγκεκριμένα, για παράδειγμα στο Θεματικό Πεδίο 1 «Έννοιες και βασικά στοιχεία της μουσικής», το περιεχόμενο προσδιορίζεται από τις αντίστοιχες Θεματικές Ενότητες, 1.1 Παλμός-Ρυθμός, 1.2 Τονικό ύψος-Μελωδία, 1.3. Μορφή, 1.4. Δυναμική Αγωγή, 1.5. Ρυθμική Αγωγή, 1.6. Ηχόχρωμα, 1.7. Συνήχηση. Στο Θεματικό Πεδίο 2 «Είδη της μουσικής συγχρονικά, διαχρονικά και γεωγραφικά» αντιστοιχούν οι Θεματικές Ενότητες: 2.1. Ελληνική μουσική παράδοση. Δημοτική μουσική, 2.2. Βυζαντινή εκκλησιαστική μουσική (για τις τάξεις Α'-Δ' Δημοτικού), 2.2. Μελοποιημένη ποίηση (για τις τάξεις Ε' και Στ'), 2.3. Μελοποιημένη ποίηση-Ελληνες τραγουδοποιοί (για τις τάξεις Α'-Δ'), 2.3. Έντεχνη ελληνική μουσική-Βυζαντινή μουσική και έντεχνη δυτική μουσική (για τις τάξεις Ε' και Στ'), 2.4. Έντεχνη δυτική μουσική (για τις τάξεις Α'-Δ'), 2.4. Μουσικές του κόσμου (για τις τάξεις Ε' και Στ'), 2.5. Μουσικές του κόσμου (για τις τάξεις Α'-Δ'), 2.5. Δημοφιλή μουσικά ρεύματα του 20ού και 21ου αιώνα (για τις τάξεις Ε' και Στ').

Στο Θεματικό Πεδίο 3 «Σύνδεση της μουσικής με άλλες τέχνες και επιστήμες» αντιστοιχούν οι Θεματικές Ενότητες: 3.1. Μουσική και άλλες τέχνες, 3.2. Μουσική και άλλα μαθήματα, ενώ στο Θεματικό Πεδίο 4 «Η μουσική στη ζωή, εντός και εκτός του σχολείου» αντιστοιχούν οι Θεματικές Ενότητες: 4.1. Σχολικές εκδηλώσεις, 4.2. Εκπαιδευτικά προγράμματα άτυπης εκπαίδευσης. Εκπαιδευτικές συναυλίες και 4.3 Μουσική Αγωγή. Στην τρίτη στήλη του πίνακα παρουσιάζονται τα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα (γνώσεις, δεξιότητες, στάσεις), ενώ στην τέταρτη στήλη παρουσιάζονται προτεινόμενες ενδεικτικές δραστηριότητες - Πρόσθετο Υλικό.

Θα πρέπει να σημειωθεί ότι οι υποκατηγορίες του Θεματικού Πεδίου 2 διαφοροποιούνται στις διάφορες τάξεις (Α' -Β', Γ' -Δ' και Ε' -Στ') ανάλογα με τους μαθησιακούς στόχους και την ηλικία των παιδιών. Η διαφοροποίηση αυτή οφείλεται στην ένταξη της μουσικής της Ορθόδοξης Ανατολικής Εκκλησίας-Βυζαντινή μουσική στην έντεχνη ελληνική μουσική, κάτι που υποστηρίζεται με βάση τη σύγχρονη μουσικολογική έρευνα (βλ. παρακάτω Καινοτομίες του επικαιροποιημένου Προγράμματος Σπουδών Μουσικής για το Δημοτικό). Η ένταξη και η συσχέτιση της βυζαντινής μουσικής με την έντεχνη ελληνική μουσική πραγματοποιείται στη Θεματική Ενότητα 2.3. «Έντεχνη ελληνική μουσική-Βυζαντινή μουσική και έντεχνη δυτική μουσική», των τάξεων Ε' και Στ'. Στις προηγούμενες τάξεις (Α' -Δ'), η βυζαντινή μουσική συμπεριλαμβάνεται ως διακριτή υποενότητα.

Τα περιεχόμενα των Θεματικών Πεδίων (Θεματικές Ενότητες, προσδοκώμενα αποτελέσματα) ορίζονται σύμφωνα με τους στόχους, τη διδακτική μεθοδολογία και τη φιλοσοφία του Προγράμματος Σπουδών Μουσικής και περιλαμβάνονται πιο αναλυτικά στον Οδηγό Εκπαιδευτικού, στο Επιμορφωτικό Υλικό και στα αναμενόμενα βιβλία μουσικής για το Δημοτικό (Βιβλίο μαθητή/-τριας, Τετράδιο μαθητή/-τριας), επίσης στο Ανθολόγιο Μουσικών Κειμένων και στον Εργαστηριακό Οδηγό. Σε κάθε τάξη-ομάδα τάξεων (Α' -Β', Γ' -Δ', Ε' -Στ') τα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα και οι ενδεικτικές δραστηριότητες-Πρόσθετο υλικό διαμορφώνονται με βάση το τρίπτυχο των μουσικών δραστηριοτήτων (ακρόαση, τραγούδι, παίξιμο οργάνων, αυτοσχεδιασμός και σύνθεση), το οποίο παρουσιάζεται αναλυτικά παρακάτω στην ενότητα «Διδακτική πλαισίωση». Έτσι, ο/η εκπαιδευτικός Μουσικής χρησιμοποιεί το τρίπτυχο αυτό των μουσικών δραστηριοτήτων για να αξιοποιήσει τα περιεχόμενα της τρίτης και τέταρτης στήλης, ώστε να διαμορφώσει τη σειρά των μαθημάτων του/της και το περιεχόμενό τους με περιθώριο ευελιξίας, ανάλογα με τις ιδιαίτερες ανάγκες και προτιμήσεις των μαθητών/-τριών και τις δικές του/της ικανότητες και δεξιότητες.

Τα Θεματικά Πεδία του ΠΣ Μουσικής έχουν στόχο να διευκολύνουν την ολιστική προσέγγιση των μαθημάτων και να δημιουργήσουν ευκαιρίες για διαθεματικές και διεπιστημονικές συνδέσεις μεταξύ της μουσικής και των άλλων τεχνών, καθώς και των άλλων γνωστικών αντικειμένων του Προγράμματος Σπουδών. Ο απώτερος σκοπός είναι να προσδώσουν στον σχεδιασμό των μαθημάτων της Μουσικής εσωτερική συνοχή με

κεντρική κατεύθυνση τη διασύνδεση του σχολείου με την πραγματικότητα και τη δημιουργία πολιτών, οι οποίοι θα χρησιμοποιήσουν τις δεξιότητες και τις γνώσεις που έχουν αποκτήσει στο μάθημα της Μουσικής για τη βελτίωση της αισθητικής τους καλλιέργειας και για μια διά βίου ολιστική καλλιέργεια και μόρφωση. Οι ενδεικτικές δραστηριότητες, επίσης, αποτελούν προτάσεις και δεν εξαντλούν τις δυνατότητες του/της εκπαιδευτικού. Έχουν δημιουργηθεί με σκοπό να περιγράψουν με περισσότερο πρακτικό τρόπο την εφαρμογή των ιδεών του Προγράμματος Σπουδών. Υπάρχει η δυνατότητα ο/η εκπαιδευτικός Μουσικής να τις χρησιμοποιήσει ως πηγή έμπνευσης προκειμένου να διαμορφώσει ως έναν βαθμό το δικό του/της πρόγραμμα, το οποίο θα είναι προσαρμοσμένο στις ιδιαίτερες συνθήκες που χαρακτηρίζουν την κάθε τάξη, το κάθε σχολείο, τον/την κάθε μαθητή/-τρια.

Καινοτομίες του επικαιροποιημένου Προγράμματος Σπουδών Μουσικής για το Δημοτικό

Υπό την οπτική της Μουσικολογίας

- Ανάδειξη μέσα από τη δομή του Προγράμματος Σπουδών Μουσικής της εννοιολογικής διάκρισης μεταξύ έντεχνης, δημοφιλούς μουσικής και παραδοσιακής μουσικής, κατηγοριών που έχουν οριστεί με βάση αντικειμενικά επιστημονικά κριτήρια, καθώς η σύγχρονη επιστημονική άποψη υποστηρίζει ότι ο όρος «έντεχνη» [μουσική] αναφέρεται «στη διαφορετική διαδικασία, στις διαφορετικές προϋποθέσεις και στη διαφορετική δομική υφή του τελικού καλλιτεχνικού προϊόντος μιας μουσικής δραστηριότητας, όπως αυτή, λ.χ. του Καλομοίρη ή του Σκαλκώτα, χωρίς όμως ο όρος αυτός να υπονοεί την «υποβίβαση άλλων μορφών μουσικής δραστηριότητας σε «μη-τέχνη»».

- Ανάδειξη μέσα από τη δομή του Προγράμματος Σπουδών της διακρίσιμότητας της έντεχνης ελληνικής μουσικής ως παραμέτρου του ελληνικού πολιτισμικού κεφαλαίου. Ιδιαίτονες είναι οι περιπτώσεις των Γιάννη Κωνσταντινίδη (Κ. Γιαννίδη) και Μίκη Θεοδωράκη, στη μουσική των οποίων συνδυάζονται υποδειγματικά τόσο η έντεχνη όσο και η δημοφιλής μουσική δημιουργία. Ιδιαίτερα ο Μ. Θεοδωράκης, πέρα από το μεγάλο έργο δημοφιλούς μουσικής με την οποία συνδέθηκε η έκφραση «έντεχνο-λαϊκό», όρος αμφισβητούμενος επιστημονικά, και την ενασχόλησή του με το πολιτικό τραγούδι σε μια συγκεκριμένη χρονική περίοδο, παρήγαγε και ένα πολύ αξιόλογο έργο σε ποσότητα και ποιότητα έντεχνης μουσικής, η οποία μέσα από μουσικά στοιχεία υφής, συνδέσεις με λογοτεχνικά κείμενα και οραματισμούς και στοχασμούς του, αναδείχθηκε ως απόλυτη έκφραση της ελληνικής ψυχής.

- Ένταξη της βυζαντινής μουσικής στην έντεχνη ελληνική μουσική ως έντεχνης μουσικής της μεσαιωνικής Ελλάδας, καθώς η εκκλησιαστική μουσική στον ελλαδικό χώρο έχει όλα τα χαρακτηριστικά της έντεχνης μουσικής, όπως επώνυμη δημιουργία, διάδοση μέσω σημειογραφίας και γραπτών κειμένων, θεωρητική τεκμηρίωση, συστηματική μελέτη μέσω μαθητείας και οργανωμένης εκπαίδευσης, σε αντιδιαστολή με την παραδοσιακή μουσική που βασίζεται κυρίως στην προφορικότητα.

Παρότι αντίστοιχα η εκκλησιαστική μουσική του δυτικού Μεσαίωνα συμπεριλαμβάνεται στα εγχειρίδια της ιστορίας της Μουσικής, δε συνέβαινε κάτι τέτοιο μέχρι πρόσφατα για την εκκλησιαστική μουσική στον ελλαδικό χώρο. Παραδόξως, η μουσική της Ανατολικής Ορθόδοξης Εκκλησίας, ευρύτατα γνωστή με τον όρο «Βυζαντινή μουσική», απουσίαζε από τις αναφορές στην ελληνική μουσική δημιουργία.

- Αναγραφή με ελληνικούς χαρακτήρες των ξένων κύριων ονομάτων που προέρχονται από το κυριλλικό αλφάβητο και με την απλούστερη ορθογραφία στα ελληνικά, π.χ. Τσαϊκόφσκι (αντί Τσαϊκόφσκυ). Αναγραφή των ονομάτων που προέρχονται από το λατινικό αλφάβητο στην πρώτη τους εμφάνιση με τη διπλή γραφή (με ελληνικούς χαρακτήρες και σε παρένθεση με λατινικούς χαρακτήρες). Στις μετέπειτα εμφανίσεις του ίδιου ονόματος, για αποφυγή των παρενθέσεων που δυσχεραίνουν την ανάγνωση, αναγραφή του ονόματος μόνο με ελληνικούς χαρακτήρες. Ως προς τους τίτλους των έργων, αρχικά αναγραφή της ελληνικής μετάφρασής τους και σε παρένθεση του πρωτότυπου τίτλου τους, ώστε να έχουν τη δυνατότητα οι εκπαιδευτικοί να ανατρέξουν σε πηγές, προκειμένου να αντλήσουν περισσότερες πληροφορίες. Σε κάποιες λίγες περιπτώσεις στις οποίες δεν υπάρχει δόκιμη ελληνική μετάφραση, αυτή παραλείπεται.

- Καταγραφή κατά πρώτον στα ελληνικά ξένων όρων που είναι διαδεδομένοι: για παράδειγμα πριν από τη διαδεδομένη λέξη «refrain» προηγείται η αναγραφή της λέξης στα ελληνικά «επωδός», «ρεφρέν/ρεφρέν (refrain)».

Υπό την οπτική των Παιδαγωγικών

- Ευελιξία: ευέλικτη εφαρμογή από τον/την εκπαιδευτικό χωρίς την ανάγκη εκτεταμένης επιμόρφωσης. Προσαρμόζεται σε ποικίλα μαθησιακά περιβάλλοντα, λαμβάνοντας υπόψη τις ανάγκες διαφορετικών μαθητικών πληθυσμών.

- Συμφωνία περιεχομένου και διαθέσιμου ανά τάξη αριθμού διδακτικών ωρών: Δυνατότητα εφαρμογής σε ρεαλιστικό απαιτούμενο χρόνο μέσα στο πλαίσιο του προβλεπόμενου ωρολογίου προγράμματος, λαμβάνοντας υπόψη και τα μονοθέσια, τα oligothésia, τα πολυπολιτισμικά και τα σχολεία ακριτικών περιοχών.

- Επιλογή του ρεπερτορίου με κριτήρια την καλλιτεχνική ποιότητα και την καταλληλότητα ως προς τον βαθμό δυσκολίας, τις εκτάσεις των φωνών και το περιεχόμενο ποιητικών κειμένων ή στίχων. Μουσικά κομμάτια (ενδεικτικά) σε απλό μουσικό κείμενο προορίζονται για μουσική πράξη, ενώ πιο σύνθετα για δραστηριότητες ενεργητικής ακρόασης με συνοδεία απλών ή/και αυτοσχεδίων οργάνων.

- Διαδοχική σπειροειδής διαστρωμάτωση των προς διδασκαλία μουσικών στοιχείων ανά τάξη.

- Έμφαση στη ρυθμομελωδική και σημασιολογική σχέση μουσικής και προφορικού, γραπτού λόγου (ποίηση, πεζογραφία), της ελληνικής γλώσσας και άλλων γλωσσών καταγωγής, μέσα από επιλεγμένες δραστηριότητες, όπως συνδυασμοί λέξεων, φράσεων, παροιμιών με ρυθμικά ή μελωδικά μοτίβα, ενεργητική ακρόαση, ηχητική και μουσική επένδυση ιστοριών, ποιημάτων, παροιμιών.

- Ένταξη δραστηριοτήτων «οπτικοποίησης» ή εικαστικής απεικόνισης της μουσικής (ενός ηχητικού παραδείγματος, μιας μουσικής έννοιας, μιας μουσικής δομής) και δραστηριοτήτων «μουσικοποίησης» προϊόντων άλλων τεχνών (π.χ. εικαστικά), οι οποίες προάγουν τη δημιουργικότητα και τη φαντασία.

- Ένταξη απλών εννοημάτων με απλά μουσικά όργανα (μελωδικά και ρυθμικά κρουστά, πνευστά) σε δραστηριότητες μουσικής εκτέλεσης.

- Υπογράμμιση δεξιοτήτων ζωής (δεξιότητες κοινωνικής ζωής, δεξιότητες διαμεσολάβησης και κοινωνικής ενσυναίσθησης), συνειδητοποίηση του σημαντικού ρόλου της μουσικής στις διάφορες όψεις της κοινωνικής ζωής.

- Ένταξη της διδακτικής μεθοδολογίας «Μάθηση βάσει έργου».

- Ένταξη επιμέρους μεθόδων: σπειροειδής και ανακυκλωτική εκπαιδευτική διαδικασία, βιωματικότητα, μαθητοκεντρικότητα, κοινά αποφασισμένα στοχοθεσία- ημερολόγιο μάθησης, συνεργατικότητα, διερευνητική - ανακαλυπτική μάθηση, διαθεματικότητα, διαπολιτισμικότητα.

- Ένταξη τεχνικών: θυμάμαι-συνδέω-εφαρμόζω, σκέψου/γράψε-συνεργάσου-μοιράσου/παρουσίασε, τι-πώς-πότε-γιατί-πού-ποιος, μελέτη περίπτωσης, επίλυση προβλήματος, διεξαγωγή πειράματος, προσομοιώσεις, παιχνίδι ρόλων, καταγίγνωση ιδεών, εννοιολογική χαρτογράφηση, παιχνίδια στρατηγικής, διαλογική συζήτηση, ενθάρρυνση, αναστοχασμός-αυτοαξιολόγηση.

- Αξιοποίηση της εξ αποστάσεως διδασκαλίας και εξοικείωση των μαθητών/-τριών με τη χρήση εργαλείων WEB2 για συνεργασία μεταξύ τους και δημιουργία μουσικής και άλλων δραστηριοτήτων σε συνθήκες εξ αποστάσεως διδασκαλίας. Το ψηφιακό υλικό περιλαμβάνει: οπτικοποιήσεις, εννοιολογικούς χάρτες, βίντεο, κείμενα (π.χ. σε *.pdf.), διαδραστικές ασκήσεις «πρακτικής και εξάσκησης», εικονικές περιηγήσεις, λογισμικά ανοιχτού κώδικα: εργαλεία δημιουργίας νοητικών χαρτών, σταυρόλεξων, ερωτήσεων αντιστοίχισης, ερωτήσεων πολλαπλής επιλογής, ερωτήσεων σωστού-λάθους, εργαλεία δημιουργίας διαδραστικών βίντεο, χρονογραμμών, κολάζ, παιχνιδιών μνήμης, ηλεκτρονικού βιβλίου, παρουσιάσεων, επεξεργασίας ήχου, δημιουργίας παρτιτούρας, επεξεργασίας βίντεο και εικόνας.

- Εφαρμογή των τεχνικών: «ανεστραμμένη τάξη», «θυμάμαι-συνδέω-εφαρμόζω» στην εξ αποστάσεως σύγχρονη και ασύγχρονη εκπαίδευση.

- Διασύνδεση του ψηφιακού υλικού με κριτήρια ποιότητας από παιδαγωγική και τεχνολογική άποψη.

- Ένταξη του «ευρωπαϊκού πλαισίου ψηφιακών ικανοτήτων» για τους.

- Προώθηση δεξιοτήτων 21ου αιώνα: ανάπτυξη δεξιοτήτων μάθησης (δημιουργικότητα, κριτική σκέψη, συνεργατικότητα, επικοινωνία), δεξιοτήτων του νου (στρατηγική σκέψη, επίλυση προβλημάτων, μελέτη περιπτώσεων, πλάγια σκέψη, ρουτίνες σκέψης, αναστοχασμός, υπολογιστική σκέψη), δεξιοτήτων ζωής (πρωτοβουλία, αυτενέργεια, οργανωτική ικανότητα κ.λπ.) και δεξιοτήτων τεχνολογίας και επιστήμης (ψηφιακός και τεχνολογικός γραμματισμός, συνδυαστικές δεξιότητες

ψηφιακής τεχνολογίας, επικοινωνίας και συνεργασίας κ.λπ.).

- Επισήμανση της σχέσης με το περιβάλλον στο πλαίσιο των «17 στόχων της βιώσιμης ανάπτυξης». Καλλιέργεια σεβασμού προς το περιβάλλον μέσα από επιλεγμένο μουσικό ρεπερτόριο και δραστηριότητες.

Δ. ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΠΛΑΙΣΙΩΣΗ - ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΜΑΘΗΣΗΣ

1. Το τρίπτυχο των μουσικών δραστηριοτήτων

Στη διδασκαλία της μουσικής είναι σημαντικό να συμπεριλαμβάνεται το τρίπτυχο των μουσικών δραστηριοτήτων, της μουσικής ακρόασης, της εκτέλεσης και της δημιουργίας της μουσικής.

Οι κατηγορίες αυτές μουσικών δραστηριοτήτων εμπλέκονται και συνδυάζονται άλλοτε και οι τρεις, άλλοτε περισσότερο η μία ή οι δύο, ανάλογα με το περιεχόμενο της Θεματικής Ενότητας και το ηλικιακό, και γνωστικό επίπεδο των μαθητών/-τριών, καθώς και τις δυνατότητές τους. Είναι επιθυμητό οι μαθητές/-τριες να βιώνουν αυτές τις κατηγορίες μουσικών δραστηριοτήτων όχι μόνο στο πλαίσιο της εξοικείωσής τους και κατανόησης μεμονωμένων μουσικών εννοιών και δεξιοτήτων, αλλά και στο πλαίσιο μιας ολιστικής προσέγγισης του μουσικού φαινομένου.

Οι μουσικές δραστηριότητες επιτελούνται μέσα από διαδικασίες ενεργούς μάθησης, έμμεσης διδασκαλίας και ομαδοσυνεργατικών πρακτικών, μέσα στις οποίες ο/η εκπαιδευτικός λειτουργεί ως εμπνευστής/-τρια, ανιχνεύει και ενθαρρύνει την ανάπτυξη των εκφραστικών δυνατοτήτων των μαθητών/-τριών και φροντίζει για την καλλιέργεια ενός κλίματος εμπιστοσύνης, αλληλεγγύης, αποδοχής, συλλογικότητας και ευδαιμονίας στην τάξη.

1.1. Η μουσική ακρόαση

Η δραστηριότητα της μουσικής ακρόασης συμβάλει αφενός μεν στην ανάπτυξη των ακουστικών δεξιοτήτων και της εσωτερικής ακοής των μαθητών/-τριών (μαθαίνουν να αναγνωρίζουν, να αποκωδικοποιούν, να οπτικοποιούν, να αναπαριστούν με συμβατική ή μη, σημειογραφία, να αναλύουν τις διάφορες μουσικές έννοιες), αφετέρου δε στην επαφή των μαθητών/-τριών με ποικίλα μουσικά ακούσματα από διάφορα είδη, στίλ και πολιτισμούς. Οι μαθητές/-τριες ακούν και εξερευνούν ποικιλία από ήχους, παραγόμενους από διαφορετικές ηχητικές πηγές, καθώς και μουσική διαφορετικών στίλ και παραδόσεων. Κύριος σκοπός της ακρόασης είναι η δημιουργία «ενεργητικών ακροατών/-τριών» μέσα από την ευρύτητα και την εμπάθνηση των εμπειριών ακρόασης που θα αποκτήσει το παιδί στη διάρκεια του μαθήματος της Μουσικής. Για να επιτευχθεί αυτό, η δραστηριότητα της ακρόασης πρέπει να έχει κάποιον στόχο και να συνοδεύεται από χάρτη ακρόασης και φύλλο εργασίας. Η στοχευμένη ακρόαση είναι αποτελεσματική, καθώς προκαλεί κινητική, λεκτική, συναισθηματική, νοητική ανταπόκριση από το παιδί και επιπλέον αναπτύσσει τη φαντασία και τη μουσική ευαισθησία του. Με τη δραστηριότητα της ακρόασης επιδιώκεται η γνωριμία των παιδιών με ποιοτικά είδη μουσικής από τον χώρο της παραδοσιακής μουσικής, της δημοφιλούς μουσικής και της έντεχνης μουσικής, όπως οι κατηγορίες αυτές έχουν οριστεί από αντικειμενικά επιστημονικά κριτήρια

(βλ. παραπάνω, Καινοτομίες...) Μέσα από τις τρεις αυτές γενικές κατηγορίες ο/η εκπαιδευτικός μπορεί να επιλέξει με ποιοτικά κριτήρια επιμέρους είδη, που μόνο στο σχολείο έχουν τα παιδιά την ευκαιρία να γνωρίσουν, να ακούσουν, όπως δημοτικό τραγούδι, ελληνικό τραγούδι (μελοποιημένη έντεχνη ποίηση, ελαφρό, ρεμπέτικο, λαϊκό), μουσική της Ορθόδοξης Ανατολικής Εκκλησίας (βυζαντινή μουσική), μουσική της αρχαίας Ελλάδας, είδη δημοφιλούς ελληνικής ή ξένης μουσικής (ποπ, ροκ, κ.λπ.), έντεχνη ελληνική μουσική, έντεχνη ευρωπαϊκή μουσική, μουσική από άλλες κουλτούρες, ευρωπαϊκές ή εξωευρωπαϊκές.

Έμφαση θα πρέπει να δοθεί στην ελληνική μουσική παράδοση και στην παραγκωνισμένη από τη σχολική μουσική εκπαίδευση νεοελληνική έντεχνη μουσική του 20ού και του 21ου αιώνα, όσο και παλαιότερων εποχών, με κατάλληλο τρόπο και ανάλογα με την ηλικία και τις δυνατότητες των παιδιών.

Η δραστηριότητα της μουσικής ακρόασης μπορεί να συνδυαστεί με τη δραστηριότητα της μουσικής εκτέλεσης, με εμπειρίες, δηλαδή, ζωντανών συναυλιών, εντός και εκτός του σχολείου, που θα έχουν τα παιδιά, ανάλογα με το ρεπερτόριο που επιλέγεται από τον/την εκπαιδευτικό, με κριτήρια πάντα το γνωστικό επίπεδο, τις δυνατότητες και τα ενδιαφέροντα των παιδιών. Ανεξάρτητα από τη μορφή και τον στόχο που έχει κάθε φορά η δραστηριότητα της ακρόασης στο μάθημα, είναι σημαντικό ότι δίνεται η ευκαιρία στους/στις μαθητές/-τριες να απολαύσουν τη μουσική που ακούν και να εκφράσουν τα συναισθήματα που τους προκαλεί.

1.2. Η μουσική εκτέλεση

Η μουσική εκτέλεση μπορεί να πραγματοποιηθεί μέσω του τραγουδιού και του παιξίματος μουσικών οργάνων. Η μουσική εκτέλεση δίνει έμφαση στη σημασία της ενεργητικής μουσικής δημιουργίας, ξεκινώντας με τη φωνή και συνεχίζοντας με τα όργανα, ως μέσο για την ανάπτυξη της μουσικότητας και της κατανόησης της μουσικής. Κατά τη δραστηριότητα της εκτέλεσης, οι μαθητές/-τριες είναι δυνατόν να εκτελούν συνθέσεις ατομικά ή ομαδικά με τη φωνή, το σώμα και τα μουσικά όργανα μέσα στην τάξη τους, αλλά και σε ευρύτερα ακροατήρια (σχολείο, γονείς, κοινότητα). Μέσα από τη δραστηριότητα αυτή καλλιεργούνται δεξιότητες ελέγχου του παραχθέντος ήχου, καθώς και της απόδοσης/ερμηνείας της μουσικής διαφόρων ειδών και στίλ, ενώ παράλληλα οι μαθητές/-τριες έχουν την ευκαιρία να αισθανθούν την απόλαυση της μουσικής. Με τη μουσική εκτέλεση, επίσης, συνδέονται στενά για την ανάπτυξη των δεξιοτήτων του παιδιού και η γραφή και η ανάγνωση της μουσικής, μέσα από προσεγγίσεις κατάλληλες για την ηλικία και το γνωστικό επίπεδο των παιδιών.

Τραγούδι - Φωνητική εκτέλεση

Η φωνή, το πρώτο και το πιο εύκολα προσβάσιμο όργανο που διαθέτει ο άνθρωπος, καθώς και το τραγούδι, μια από τις πρώτες δραστηριότητες που παιδιού, προκαλούν ιδιαίτερη ευχαρίστηση και ταυτόχρονα αποτελούν μέσο για την απόκτηση και την καλλιέργεια των μουσικών δεξιοτήτων. Το τραγούδι αφορά όλους/-ες τους/τις μαθητές/-τριες και πρέπει να μπορούν να το χρησιμο-

ποιούν ως μέσο κοινωνικοποίησης και έκφρασης των συναισθημάτων τους σε όλες τις εκφάνσεις της ζωής. Για τους παραπάνω λόγους, το τραγούδι αποτελεί βασικό διδακτικό υλικό στο μάθημα της Μουσικής. Ιδιαίτερη σημασία έχει η επιλογή του ρεπερτορίου των τραγουδιών, η οποία πρέπει να γίνεται λαμβάνοντας υπόψη το κριτήριο της ηλικίας των παιδιών, το κριτήριο του φωνητικού εύρους των παιδιών κάθε βαθμίδας (αποφυγή δύσκολων διαστημάτων και ρυθμικών αξιών), το κριτήριο της απλότητας, της εύκολης απομνημόνευσης, της ευληπτότητας, της σαφήνειας της μουσικής μορφής, το κριτήριο του νοήματος των στίχων, οι οποίοι θα πρέπει να ακολουθούν τις παιδαγωγικές αρχές, καθώς και το κριτήριο των ενδιαφερόντων των παιδιών. Ο ρόλος, επίσης του/της εκπαιδευτικού, ως καλού προτύπου προς μίμηση, παραμένει αναντικατάστατος.

Μέσα από το τραγούδι επιδιώκεται, επίσης, η γνωριμία των παιδιών με ποιοτικά είδη μουσικής, από τον χώρο της παραδοσιακής, δημοφιλούς και έντεχνης μουσικής (βλ. παραπάνω) Βασική πηγή άντλησης των τραγουδιών αποτελεί, πρωτίστως, ο ελληνικός πολιτισμός, οι ελληνικές παραδόσεις και η ελληνική ζωή. Κατ' επέκταση, σε ένα συγκριτικό πλαίσιο θα μπορούν να αντλούνται και τραγούδια από άλλους πολιτισμούς, ευρωπαϊκούς και εξωευρωπαϊκούς.

Παίξιμο Οργάνων - Οργανική εκτέλεση

Πρωταρχικό μέλημα στη χρήση οργάνων, σε ολόκληρη την υποχρεωτική εκπαίδευση, είναι οι μαθητές/-τριες να έχουν όσο το δυνατόν περισσότερες εμπειρίες με μουσικά όργανα. Στόχος είναι να αγαπήσουν τα μουσικά όργανα ως προέκταση του σώματός τους, να τα σέβονται ως μέσα παραγωγής μουσικής και να τα χρησιμοποιούν, τόσο εντός όσο και εκτός σχολείου, ως μέσο εκτέλεσης της μουσικής και ως μέσο με το οποίο μπορούν να σωματοποιήσουν και να εκφράσουν τις μουσικές ιδέες και δημιουργίες τους.

Στις πρώτες δύο τάξεις του Δημοτικού η ενασχόληση με τα όργανα είναι εμπειρική. Οι μαθητές/-τριες μαθαίνουν να κρατούν σωστά και να χειρίζονται, με κινήσεις που επιτρέπει η σωματική τους ανάπτυξη και οι ικανότητες συντονισμού χεριού-ματιού, κρουστά όργανα τάξης, επιλεγμένα όργανα Ορφ ή ακόμα αυτοσχέδια μουσικά όργανα. Δίνεται έμφαση στο σώμα, ως μουσικό όργανο, και στον πειραματισμό με ήχους που μπορούν να παραχθούν από αυτό. Η ενασχόληση με τα όργανα, ενώ ξεκινά εμπειρικά από τις πρώτες βαθμίδες, γίνεται πιο μεθοδική με την εισαγωγή της ευρωπαϊκής σημειογραφίας από το τέλος της Β' Δημοτικού και μετά. Στο στάδιο αυτό μπαίνουν οι βάσεις για τον σωστό χειρισμό των οργάνων και την παραγωγική χρήση τους (χειρισμός επικρουστήρων, χειρισμός της αναπνοής, σωστό κράτημα, σεβασμός στα όργανα ως αντικείμενα, παίξιμο - παύση και αυτοσυγκράτηση, ανταπόκριση σε οδηγίες μαέστρου, παραγωγή ποιοτικού ήχου, παραγωγή ποικίλων ήχων, ανάπτυξη μουσικών αλληλεπιδράσεων και διαλόγων κ.λπ.). Η χρήση της τεχνολογίας μπορεί να βοηθήσει αποτελεσματικά (ηλεκτρονικά όργανα, MIDI keyboards, εικονικά μουσικά όργανα κ.ά.).

Επιπλέον, η κατασκευή αυτοσχέδιων μουσικών οργάνων από ανακυκλώσιμα υλικά μπορεί να συμβάλει τόσο

στη βιωματική κατανόηση των φυσικών παραμέτρων του ήχου όσο και στην καλλιέργεια του σεβασμού και της αγάπης προς το ίδιο το μουσικό όργανο, καθώς και προς το φυσικό περιβάλλον και τα υλικά του. Σημαντικό είναι, επίσης, σε όλες τις βαθμίδες, οι μαθητές/-τριες να ηχογραφούν τις εκτελέσεις τους, να αναστοχάζονται, να τις αξιολογούν και να δέχονται τα σχόλια άλλων, με σκοπό τη βελτίωσή τους.

Οι μαθητές και οι μαθήτριες ενθαρρύνονται να παίζουν σε ομάδες με συναίσθηση του ρόλου τους σε αυτές, αλλά και ατομικά (σόλο). Κάποια από τα τραγούδια που είναι σε απλό μουσικό κείμενο μπορούν να εφαρμοστούν στην τάξη με πιο συστηματική διδακτική προσέγγιση προς το μουσικό κείμενο, με κατάλληλες παράλληλες δραστηριότητες, ενώ κάποια με πιο σύνθετο μουσικό κείμενο προορίζονται για δραστηριότητες ενεργητικής ακρόασης στην τάξη με συνοδεία απλών ή/και αυτοσχέδιων οργάνων. Γενικά, προτείνεται η συνοδεία ενός τραγουδιού να αποδίδεται με απλά μουσικά όργανα που παίζουν τα παιδιά (απόδοση απλών ενορχηστρώσεων), ανάλογα με τις δυνατότητές τους. Σε κάποια περίπτωση, όπου είναι αναγκαίο και απαραίτητο και ανάλογα με το ύψος του κάθε τραγουδιού, η συνοδεία είναι δυνατόν να ενισχυθεί και με άλλους τρόπους, οι οποίοι προσφέρονται από τις νέες τεχνολογίες (διαδίκτυο, караόке κ.λπ.).

Οι μαθητές/-τριες ενθαρρύνονται, επίσης, αν είναι δυνατόν, να παίζουν σε εκδηλώσεις εκτός σχολικού χώρου μαζί με άλλους ερασιτέχνες ή επαγγελματίες μουσικούς και καλλιτέχνες.

1.3. Η μουσική δημιουργία: σύνθεση και αυτοσχεδιασμός

Κεντρικός στόχος της κατηγορίας αυτής δραστηριοτήτων είναι η ανάπτυξη της δημιουργικότητας του παιδιού, η οποία πραγματοποιείται μέσα από τη χρήση των μουσικών γνώσεων και δεξιοτήτων που έχει αποκτήσει, σε δικές του μουσικές δημιουργικές εργασίες. Η ακρόαση ποικιλίας μουσικών ειδών και παραδόσεων, το τραγούδι και το παίξιμο οργάνων επεκτείνονται πολύ φυσικά σε δραστηριότητες μουσικής δημιουργίας. Με τις δραστηριότητες του αυτοσχεδιασμού και της σύνθεσης (με φωνή, όργανα, κίνηση ή/και με χρήση ΤΠΕ και μουσικής τεχνολογίας) παρέχεται στους/στις μαθητές/-τριες ένα μέσο αυτοέκφρασης και επικοινωνίας με τους άλλους. Οι μαθητές/-τριες επιλέγουν και επεξεργάζονται ένα μεγάλο εύρος ηχογόνων πηγών, καλλιεργώντας παράλληλα την κριτική σκέψη τους, μέσα από τις διάφορες επιλογές που πρέπει να κάνουν για τον συνδυασμό και την οργάνωση των στοιχείων της μουσικής, έτσι ώστε να αποδώσουν και να μεταδώσουν με τον καλύτερο τρόπο μουσικές ιδέες, εικόνες και συναισθήματα.

Ο αυτοσχεδιασμός είναι η αυθόρμητη δημιουργία μουσικής χωρίς οποιαδήποτε πρόθεση για αναθεώρηση ή βελτίωση, είναι μια δημιουργία της στιγμής, η οποία αποδεσμεύει τον/τη μαθητή/-τρια από τη σημειογραφία και τους περιορισμούς της. Ο αυτοσχεδιασμός μπορεί να είναι κινητικός, φωνητικός ή με όργανα. Η σύνθεση αναφέρεται στη δημιουργία μουσικής, όπου υπάρχουν δυνατότητες πειραματισμού, επιλογής, απόρριψης, διόρθωσης, βελτίωσης, μέχρι την κατάληξη στο καλύτερο

δυνατό αποτέλεσμα και τέλος καταγραφής της τελικής μορφής της σύνθεσης. Και οι δύο μορφές μουσικής δημιουργίας είναι εξίσου σημαντικές και πρέπει να ξεκινούν από την πρώτη βαθμίδα, γιατί προσφέρουν ευκαιρίες ανάδειξης της δημιουργικότητας των παιδιών και καλλιέργειας της πρωτοτυπίας και της δεξιότητας εξεύρεσης λύσεων.

Επίσης μέσα από τις πιο πάνω δραστηριότητες μουσικής δημιουργίας, το παιδί αναγνωρίζει τη σημασία της μουσικής σημειογραφίας και της καταγραφής της μουσικής. Έτσι, η χρήση σημειογραφίας, αυτοσχεδίας, εικονικής, γραφικής, απλής ή τυποποιημένης, μπορεί να αξιοποιηθεί για την καταγραφή των μουσικών ιδεών των παιδιών, όπως επίσης και η χρήση ηλεκτρονικών και ψηφιακών μέσων καταγραφής.

2. Μεθοδολογία της διδασκαλίας της μουσικής: μερικές επισημάνσεις

Στην παράγραφο αυτή αναφέρονται συνοπτικά συγκεκριμένες διδακτικές προσεγγίσεις οι οποίες έχουν ιδιαίτερη συνάφεια με τη διδασκαλία της μουσικής. Οι κατευθύνσεις που προσφέρονται από τις παρακάτω διδακτικές προσεγγίσεις αναμένεται ότι θα διευκολύνουν τον/την εκπαιδευτικό Μουσικής στην κατανόηση της φιλοσοφίας του παρόντος Προγράμματος Σπουδών και στην ερμηνεία των προτεινόμενων δραστηριοτήτων που ακολουθούν στην επόμενη παράγραφο.

Ο σκοπός είναι να ενδυναμωθεί ενισχυθεί ο/η εκπαιδευτικός στις επιλογές του/της και να έχει την ελευθερία και την ευελιξία να διαμορφώσει το Πρόγραμμα και το περιεχόμενό του, σύμφωνα με τις ανάγκες των μαθητών/-τριών του/της, τα δεδομένα του σχολείου και τις δικές του/της ικανότητες, δεξιότητες και προτιμήσεις.

2.1. Βιωματική προσέγγιση

Το Πρόγραμμα Σπουδών Μουσικής βασίζεται στις αρχές της βιωματικής/ενεργητικής μάθησης και διδασκαλίας. Επιδιώκεται η θεωρία να γίνεται κατανοητή μέσα από βιωματικές εμπειρίες των μαθητών/-τριών και κάθε νέα έννοια και δεξιότητα να κατακτάται με βάση την προϋπάρχουσα γνώση και τα ενδιαφέροντα των μαθητών/-τριών. Η γνώση είναι καλύτερα να αποκτάται μέσα από την εξερεύνηση και να δίνονται ευκαιρίες στους/στις μαθητές/-τριες να αναλύουν, να πειραματίζονται και να αναζητούν λύσεις, μέσα από τη χρήση δραστηριοτήτων παιγνιώδους τύπου.

2.2. Διαθεματική προσέγγιση

Στόχο των σύγχρονων αναζητήσεων στην εκπαίδευση αποτελεί η διασύνδεση της σχολικής γνώσης με τη βιωματική εμπειρία του παιδιού, την οποία αποκτά στον ενιαίο κόσμο όπου κινείται. Οι διαθεματικές και διεπιστημονικές διδακτικές προσεγγίσεις επιχειρούν την υπέρβαση των διαχωριστικών ορίων που έχουν θέσει οι διαφορετικοί επιστημονικοί κλάδοι στη διάρκεια των ετών, ώστε να επιτευχθούν μορφές συνεργασίας και σύμπραξης μεταξύ των διδασκομένων μαθημάτων, με σκοπό την προσέγγιση μιας θεματικής ενότητας από όλες τις δυνατές πλευρές.

Κάθε προσέγγιση, διαθεματική ή διεπιστημονική, οφείλει να οργανώνεται με προσοχή, ώστε οι στόχοι να είναι ξεκάθαροι προκειμένου να επιτευχθούν ουσιαστι-

κές διασυνδέσεις ανάμεσα στα συνεργαζόμενα γνωστικά αντικείμενα και να προαχθούν γνωστικοί στόχοι και ανάπτυξη δεξιοτήτων σε όλα τα εμπλεκόμενα πεδία. Ο/Η εκπαιδευτικός πρέπει να αποσαφηνίσει με επάρκεια τις έννοιες και να προσδιορίσει επακριβώς τους επιδιωκόμενους στόχους, σε θεωρητικό και πρακτικό επίπεδο, ώστε να αποτραπεί η μονοσήμαντη, εργαλειακή και καλλωπιστική παρουσία της μουσικής.

2.3. Συνεργατική μάθηση

Οι σύγχρονες προσεγγίσεις διδασκαλίας και μάθησης, οι οποίες χρησιμοποιούν μικρές ομάδες σε διάφορες μορφές ομαδοκεντρικών και συνεργατικών προσεγγίσεων, επιδρούν θετικά στις επιδόσεις των μαθητών και μαθητριών, στην ανάπτυξη της αυτοεκτίμησης και της αυτοπεποίθησής τους και βελτιώνουν τις μεταξύ τους σχέσεις, μεγιστοποιώντας τα αποτελέσματα της διδασκαλίας ως επακόλουθο της κοινωνικής μάθησης. Βέβαια, η ύπαρξη ομάδων μέσα στην τάξη δεν καθιστά από μόνη της αποτελεσματική τη διαδικασία. Απαιτείται συστηματική καλλιέργεια δεξιοτήτων συνεργατικής μάθησης, ώστε η συνεργασία των μαθητών/-τριών να είναι γόνιμη και δημιουργική.

Η μουσική διδασκαλία, η οποία βασίζεται στην ομαδοσυνεργατική μάθηση, επικεντρώνεται στη μουσική αλληλεπίδραση ανάμεσα στους/στις μαθητές/-τριες. Ο/Η εκπαιδευτικός αναλαμβάνει να καθοδηγήσει τους/τις μαθητές/-τριες προς τη σωστή κατεύθυνση, επιβλέποντας και διευκολύνοντας τη μάθηση και τις μουσικές διεργασίες, λειτουργώντας ταυτόχρονα ως μοντέλο σε ένα περιβάλλον αλληλεπίδρασης και μάθησης. Οι μαθητές/-τριες αναλαμβάνουν ένα μέρος του ρόλου του/της εκπαιδευτικού, αποτελούν μοντέλο ο ένας για τον άλλον, βοηθούν ο ένας τον άλλον, ώστε να αποκτήσουν μουσικές δεξιότητες και γνώσεις («αμοιβαία διδασκαλία»). Η πρόκληση στην προσέγγιση αυτή της μουσικής διδασκαλίας και μάθησης είναι η βέλτιστη ενεργοποίηση της μουσικής δραστηριότητας των παιδιών, της μουσικής φαντασίας και της μαθησιακής διεργασίας. Μέσα σε ένα τέτοιο περιβάλλον, οι μαθητές και οι μαθήτριες αναλαμβάνουν με φυσικό τρόπο μια ποικιλία μουσικών ρόλων και καθηκόντων ως ομότιμοι και συνεργάτες.

2.4. Διαφοροποίηση

Διαφοροποίηση καλείται η διαδικασία μέσω της οποίας ο/η εκπαιδευτικός διδάσκει διαφορετικούς μαθητές και μαθήτριες με ποικίλους και ιεραρχημένους, βάσει κριτηρίων, τρόπους, μέσα και διαδικασίες, έτσι ώστε να ανταποκριθεί στις διαφορετικές ανάγκες τους. Στη σύγχρονη τάξη και στο σύγχρονο σχολείο είναι αδιαμφισβήτητο το γεγονός ότι όλοι/-ες οι μαθητές/-τριες διαφέρουν μεταξύ τους. Η διαφορετικότητα μπορεί να είναι κοινωνική, πολιτισμική, νοητική, οικονομική, σωματική, ακόμα και ηλικιακή. Οι μαθητές/-τριες βρίσκονται σε διάφορα επίπεδα όσον αφορά την επίδοσή τους και αναπόφευκτα έχουν πολύ διαφορετικά προφίλ νοημοσύνης και στυλ μάθησης. Χαρακτηρίζονται από ποικιλία αναγκών, ενδιαφερόντων και εμπειριών. Το περιεχόμενο και οι διδακτικές στρατηγικές που χρησιμοποιεί ο/η εκπαιδευτικός, επομένως, είναι καλό να διαφοροποιούνται και να εξατομικεύονται ανάλογα με τις μουσικές προ-

τιμήσεις των μαθητών/-τριών, τις μουσικές δεξιότητές τους, καθώς και τις ανάγκες τους. Με τον τρόπο αυτό περισσότεροι/-ες μαθητές/-τριες θα συμμετέχουν στις δραστηριότητες και θα καλλιεργήσουν τις δεξιότητες της μουσικής και ως αποτέλεσμα θα βιώσουν το αίσθημα της επιτυχίας με την κατάκτηση της γνώσης.

2.5. Συμπεριληπτική εκπαίδευση και Διαπολιτισμική διδασκαλία

Η μουσική, ως μια δραστηριότητα στην οποία συμμετέχουν όλοι οι άνθρωποι, εμπεριέχει διαδικασίες οι οποίες μπορούν να ενισχύσουν τις αρχές της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης: την προώθηση της δημοκρατίας, της πολιτότητας και της ειρήνης ανάμεσα στους ανθρώπους σε ατομικό, εθνικό και παγκόσμιο επίπεδο, την εξάλειψη του φανατισμού και της βίας, την καταπολέμηση των κοινωνικών ανισοτήτων, της ξενοφοβίας, του ρατσισμού και του κοινωνικού αποκλεισμού, που απορρέουν από τη μη αποδοχή της ιδιαιτερότητας και της διαφορετικότητας. Μια ισορροπημένη μουσική παιδεία θα πρέπει να δημιουργεί καταστάσεις μουσικής επικοινωνίας εντός και εκτός σχολικού χώρου, με το να μπορούν να συνυπάρξουν και να αναπτυχθούν μαζί διαφορετικές εθνικές και πολιτισμικές ταυτότητες (σε επίπεδο χωρών, εθνών, πολιτισμών και μικρότερων ομάδων). Επιπλέον, πρέπει να διασφαλίζεται η ισότιμη πρόσβαση στο μάθημα της Μουσικής για όλους/-ες τους/τις μαθητές/-τριες, ανεξάρτητα από τα ιδιαίτερα πολιτισμικά στοιχεία ή τα στοιχεία ταυτότητας (αναπηρία, μαθησιακές δυσκολίες, φύλο, κοινωνικοοικονομική κατάσταση, θρησκευτικό υπόβαθρο). Ο/Η κάθε μαθητής/-τρια πρέπει να έχει την ευκαιρία να αναπτύξει τη δική του/της μουσική ταυτότητα και επομένως, παράλληλα με τη γνώση του «άλλου», να καλλιεργείται η γνώση του «εαυτού», η ανάπτυξη δηλαδή μιας ισχυρής προσωπικής ταυτότητας.

2.6. Χρήση Μουσικής Τεχνολογίας και Τεχνολογιών Πληροφορίας και Επικοινωνίας

Η χρήση μουσικής τεχνολογίας μπορεί να προσφέρει ευκαιρίες και δυνατότητες που προηγουμένως δεν ήταν εφικτές, ειδικά σε τομείς που αφορούν τη δημιουργικότητα, τη διαθεματικότητα, την ανάπτυξη κινήτρων, την τόνωση της αυτοεκτίμησης του/της μαθητή/-τριας, την επικοινωνία με ακροατήρια εκτός τάξης και την εξατομίκευση του μαθήματος. Παρέχει, επίσης, τη δυνατότητα σε πολύ μικρούς/-ές μαθητές/-τριες καθώς και μαθητές/-τριες που δε διαβάζουν μουσική σημειογραφία να συνθέσουν μουσική, ενώ επιτρέπει στα παιδιά με ειδικές ανάγκες και μαθησιακές δυσκολίες να ξεπεράσουν τους περιορισμούς που επιβάλλει η παραδοσιακή διδασκαλία και μάθηση, όπως είναι ο συντονισμός των σωματικών κινήσεων. Ωστόσο, η χρήση των νέων τεχνολογιών θα πρέπει να γίνεται στο πλαίσιο εξυπηρέτησης των μουσικών στόχων του Προγράμματος Σπουδών και μέσα από παιδαγωγικές προσεγγίσεις που προάγουν την κριτική, αναλυτική και δημιουργική σκέψη, τη συνεργατική μάθηση, την αυτενέργεια, τη λήψη πρωτοβουλιών, την εξερεύνηση και τον πειραματισμό. Αναφέρονται εδώ σχετικές διευθύνσεις οι οποίες παραπέμπουν σε γενικά προγράμματα αξιοποίησης του διαδικτύου και της ψηφιακής πληροφορίας, τα οποία είναι εγκεκριμένα από

το Υπουργείο Παιδείας, ενώ πιο συγκεκριμένη αναφορά σε υλικό γίνεται στις στήλες των ενδεικτικών δραστηριοτήτων που ακολουθούν, <http://www.edutv.gr/>, <https://dschool.edu.gr/> και <http://aesop.iep.edu.gr/>.

Μετάβαση από το Νηπιαγωγείο στο Δημοτικό

Η μετάβαση από το Νηπιαγωγείο στο Δημοτικό Σχολείο σηματοδοτεί ένα σημαντικό στάδιο εξέλιξης του παιδιού και της οικογένειάς του και θεωρείται μία από τις κρίσιμότερες περιόδους της παιδικής ηλικίας. Παιζει καθοριστικό μεσολαβητικό ρόλο στην προσαρμογή του παιδιού και έχει στόχο να υποβοηθήσει τα νήπια να υιοθετήσουν μια θετική στάση απέναντι στον κόσμο του Δημοτικού. Η ομαλή μετάβαση από τη μία βαθμίδα στην άλλη επιδρά θετικά στην ακαδημαϊκή επίδοση και στην κοινωνικοποίηση και επηρεάζει θετικά τη διαμόρφωση της προσωπικότητας των παιδιών της πρώτης παιδικής ηλικίας. Η εξασφάλιση συνέχειας στη μάθηση μέσα από τον σχεδιασμό προγραμμάτων συνεργασίας για παιδιά του Νηπιαγωγείου και της Α' Δημοτικού, η επικοινωνία και συνεργασία μεταξύ των εκπαιδευτικών των δύο βαθμίδων, η διοργάνωση δράσεων ανταλλαγής και επικοινωνίας, όπως οι επισκέψεις των νηπίων στο Δημοτικό και των μαθητών/-τριών της Α' Δημοτικού στο Νηπιαγωγείο και η εμπλοκή των γονέων στη διαδικασία θεωρούνται σημαντικά βήματα για μια επιτυχημένη μετάβαση. Το μάθημα της Μουσικής Αγωγής μπορεί να λειτουργήσει ως μια σημαντική γέφυρα επικοινωνίας και αλληλεπίδρασης μεταξύ του Νηπιαγωγείου και του Δημοτικού, καθώς τα παιδιά της προσχολικής και της πρώτης σχολικής ηλικίας μοιράζονται τον ίδιο ενθουσιασμό για τη μουσική ως μέσο έκφρασης, επικοινωνίας και αισθητικής απόλαυσης. Ενδεικτικές ενέργειες και δράσεις που σχετίζονται με τη μουσική αγωγή και θα μπορούσαν να συμβάλουν στη μετάβαση από το Νηπιαγωγείο στο Δημοτικό είναι οι εξής:

- Επίσκεψη του/της εκπαιδευτικού Μουσικής του όμορου Δημοτικού στο Νηπιαγωγείο και συνέντευξη από τους/τις μαθητές/-τριες του Νηπιαγωγείου, κατά την οποία θα απαντήσει σε ερωτήματα και απορίες τους για το μάθημα της Μουσικής στο Δημοτικό. Πριν τη συνέντευξη θα μπορούσαν και τα παιδιά του Νηπιαγωγείου να περιγράψουν πώς φαντάζονται το μάθημα της Μουσικής στο Δημοτικό, τι γνωρίζουν για αυτό από τα μεγαλύτερα αδέρφια τους ή συγγενικά τους πρόσωπα, ποιες είναι οι προσδοκίες τους από τον/την εκπαιδευτικό Μουσικής. Θα μπορούσαν ακόμη να μοιραστούν μαζί του/της τις εντυπώσεις τους από τις μουσικές δραστηριότητες στο Νηπιαγωγείο ή τα αγαπημένα τους τραγούδια και μουσικά κομμάτια από το ρεπερτόριο του Νηπιαγωγείου.

- Επίσκεψη των νηπίων στην αίθουσα Μουσικής του όμορου Δημοτικού Σχολείου και «ξενάγηση» από τους/τις μαθητές/-τριες της Α' Δημοτικού και τον/την εκπαιδευτικό Μουσικής, όσον αφορά τον χώρο, τα μουσικά όργανα και άλλα υλικά που χρησιμοποιούνται, αλλά και επίδειξη μουσικών δραστηριοτήτων της Α' τάξης των Δημοτικών Σχολείων, στο πλαίσιο γενικότερων επισκέψεων γνωριμίας και εξοικείωσης των παιδιών του Νηπιαγωγείου με τους χώρους, τα πρόσωπα και τις εκπαιδευτικές μεθόδους και δραστηριότητες της Α' Δημοτικού.

- Από κοινού ανάπτυξη θεματικού σχεδίου εργασίας στο μάθημα της Μουσικής από τους/τις μαθητές/-τριες του Νηπιαγωγείου και της Α' Δημοτικού με τη συνεργασία του/της νηπιαγωγού και του/της εκπαιδευτικού Μουσικής της Α' Δημοτικού (π.χ. «Νανουρίσματα απ' όλο τον κόσμο», «Λαχνίσματα και παιχνιδοτράγουδα», «Τα τραγούδια της θάλασσας», «Δημιουργούμε μαζί το δικό μας μουσικό παραμύθι» κ.λπ.). Σημαντικό ρόλο σε τέτοιου είδους συνεργασίες μπορούν να διαδραματίσουν οι ΤΠΕ, που καθιστούν δυνατό τον συνδυασμό διά ζωής και εξ αποστάσεως συναντήσεων και διευκολύνουν την ανταλλαγή ιδεών και υλικού.

- Πρόσκληση των νηπίων και των γονέων τους σε συναυλίες/σχολικές γιορτές των μαθητών/-τριών του όμορου Δημοτικού Σχολείου. Διοργάνωση ειδικής μουσικής εκδήλωσης από τα παιδιά των μεγαλύτερων τάξεων για την υποδοχή των νέων μαθητών/-τριών της Α' Δημοτικού κατά την έναρξη της σχολικής χρονιάς.

- Συν-διοργάνωση από το Νηπιαγωγείο και το όμορο Δημοτικό Σχολείο μουσικής εκδήλωσης, μουσικο-θεατρικού δρώμενου ή άλλης εκδήλωσης πολύτεχνης έκφρασης και παρουσιάσής της στην τοπική κοινότητα.

- Πρόσκληση του/της εκπαιδευτικού Μουσικής του όμορου Δημοτικού σε κάποιες από τις συναντήσεις του/της νηπιαγωγού με τους γονείς, κατά το τελευταίο έτος φοίτησής τους στο Νηπιαγωγείο, κατά τις οποίες θα παρουσιάσει τη φιλοσοφία και τους σκοπούς και στόχους της μουσικής αγωγής στο Δημοτικό και θα συνομιλήσει με τους γονείς σχετικά με τρόπους με τους οποίους μπορούν να τροφοδοτήσουν το ενδιαφέρον και να ενισχύσουν τη δημιουργική ενασχόληση των παιδιών τους με τη μουσική.

- Ανταλλαγή ηχογραφήσεων εκτελέσεων τραγουδιών ή μουσικών δημιουργιών (συνθέσεων και αυτοσχεδιασμών) των μαθητών/-τριών.

- Συνεργασία νηπιαγωγών και εκπαιδευτικών Μουσικής Δημοτικών σχολείων στο πλαίσιο προγραμμάτων σχολικών δραστηριοτήτων, εργαστηρίων δεξιοτήτων, προγραμμάτων e-twinning και άλλου είδους διασχολικών προγραμμάτων.

- Επιδίωξη από κοινού συμμετοχής σε μακροχρόνια προγράμματα άτυπης εκπαίδευσης πολιτιστικών φορέων.

3. Μετάβαση στο Γυμνάσιο

Ο αναπτυξιακός στόχος της μετάβασης στην επόμενη εκπαιδευτική βαθμίδα (Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση) μπορεί να πραγματοποιηθεί μέσα από δύο άξονες:

- (Σεπτέμβριος): Υποδοχή των μαθητών και μαθητριών του Νηπιαγωγείου στην Α' Δημοτικού μέσα από αναβίωση επίκαιρου εθίμου (λ.χ. τρύγος ή έθιμο Περπερούνας για πρωτοβρόχια). Συνακόλουθη «υιοθέτηση» των μαθητών/-τριών της Α' τάξης από τους/τις μαθητές/-τριες της Στ' τάξης, οι οποίοι/-ες θα μεταβούν στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση την επόμενη χρονιά.

- (Ιούνιος): Αποχαιρετισμός όλης της σχολικής κοινότητας (μαθητές/-τριες άλλων τάξεων, εκπαιδευτικοί, γονείς) μέσα από ένα τραγούδι αποχαιρετισμού. Το τραγούδι είναι δημιουργία των ίδιων των μαθητών/-τριών με την καθοδήγηση του/της εκπαιδευτικού Μουσικής και κοινο-

ποιείται σε όλη τη σχολική κοινότητα. Διευκρινίζεται ότι υπογραμμίζεται τόσο στο ΠΣ όσο και στις προδιαγραφές των εκπαιδευτικών πακέτων της Ε' και Στ' Δημοτικού η αναγκαιότητα ύπαρξης ασκήσεων κατάλληλων για την προετοιμασία των μαθητών/-τριών για τις εισαγωγικές εξετάσεις των Μουσικών και Καλλιτεχνικών Γυμνασίων.

Η εφαρμογή του Προγράμματος Σπουδών Μουσικής

Το μάθημα της Μουσικής διδάσκεται σε όλο το φάσμα της υποχρεωτικής εκπαίδευσης, από την Α' τάξη Δημοτικού έως και τη Γ' τάξη Γυμνασίου, στα Γενικά Σχολεία και την Ειδική Αγωγή. Η Μουσική στο Δημοτικό και στο Γυμνάσιο είναι αυτόνομο γνωστικό αντικείμενο, που διδάσκεται αποκλειστικά από εκπαιδευτικό ειδικότητας Μουσικής (ΠΕ79.01): μια (1) ώρα την εβδομάδα στις τρεις τάξεις του Γυμνασίου (Α', Β', Γ' τάξεις) και μια (1) ώρα στις τάξεις του Δημοτικού (Α', Β', Γ', Δ', Ε' και Στ' τάξη).

Στο Δημοτικό, ιδιαίτερα, στο πλαίσιο διοργάνωσης των σχολικών γιορτών ή/και δραστηριοτήτων στη βάση προγραμματισμών του εκάστοτε σχολείου και ανάλογα με τις συνθήκες και τις ανάγκες του σχολείου, καθώς και στο πλαίσιο πάντα καλής συνεργασίας με τον/τη διευθυντή/-τρια και τους/τις διδάσκοντες/-ουσες, είναι δυνατόν ο/η εκπαιδευτικός Μουσικής να οργανώσει μουσικό σύνολο, σχολική ορχήστρα και σχολική χορωδία, με στόχο, μεταξύ άλλων, την καλλιέργεια της αισθητικής αγωγής και την ανάδειξη και προώθηση στοιχείων της τέχνης της μουσικής και του πολιτισμού γενικότερα. Στο Γυμνάσιο, οι εκπαιδευτικοί Μουσικής οργανώνουν, μετά το πέρας του ωρολογίου προγράμματος ως προαιρετικό μάθημα για τους/τις μαθητές/-τριες, μουσικά σύνολα στο πλαίσιο θεσμοθετημένου δώρου την εβδομάδα. Αυτά τα μουσικά σύνολα μπορούν να δημιουργηθούν ανάλογα με τις ανάγκες του μαθήματος της Μουσικής, τους διδακτικούς στόχους του/της εκπαιδευτικού, τις δεξιότητες και τα ενδιαφέροντά του/της, τις ανάγκες υποστήριξης σχολικών προγραμμάτων ή εκδηλώσεων, τις προτιμήσεις και μουσικές δεξιότητες των μαθητών/-τριών.

Σημαντικές Επισημάνσεις για την Ε' και Στ' Δημοτικού

- Το μάθημα της Μουσικής στη Γενική Εκπαίδευση έχει κατεξοχήν χαρακτήρα εργαστηριακό, λόγω της ανάγκης ανάπτυξης δεξιοτήτων και καλλιέργειας στάσης δημιουργικής συναισθηματικής έκφρασης, όπως και ανακαλυπτικής προσέγγισης της γνώσης της Τέχνης της Μουσικής. Η ποιότητα των σχολικών μουσικών εργασιών καθορίζει σε σημαντικό βαθμό την ποιότητα του μαθησιακού περιβάλλοντος και άρα αποτελεί κλειδί για την επίτευξη των μαθησιακών στόχων.

- Συνεπώς προϋποτίθεται ειδικά εξοπλισμένη αίθουσα Μουσικής με κρουστά μουσικά όργανα (όργανα Όρφ «Orff»), πολυφωνικό μελωδικό όργανο (λ.χ. ηλεκτρικό πιάνο), καλής ποιότητας μηχανήμα αναπαραγωγής ήχου (ενισχυτής με ηχεία, CD/USB-player), διαδραστικός πίνακας ή ηλεκτρονικός υπολογιστής με βιντεοπροβολέα σε ασπροπίνακα, με σύνδεση στο διαδίκτυο (ενσύρματη ή ασύρματη).

- Επιπλέον για την οργάνωση και την πραγματοποίηση των σχολικών εκδηλώσεων, τόσο σε εξωτερικό χώρο όσο και σε εσωτερικό, είναι απαραίτητη η επάνδρωση των σχολείων με τον αντίστοιχο ηχητικό εξοπλισμό (πυ-

κνωτικά μικρόφωνα, ενισχυτής, ηχεία, μόνιτορ, καλώδια, κονσόλα μείξης ήχου).

- Υπογραμμίζεται η σημασία της φωνητικής προθέρμανσης των μαθητών/-τριών με κατάλληλες ασκήσεις (διαφραγματική αναπνοή, τονική και ρυθμική ευελιξία, ορθοφωνία).

- Είναι απαραίτητη η συνεχής επιμόρφωση των εκπαιδευτών Μουσικής προκειμένου να επικαιροποιούν την οπτική του Προγράμματος Σπουδών καθώς και τα σύγχρονα επιστημονικά δεδομένα στον χώρο της Μουσικής Εκπαίδευσης και Παιδαγωγικής. Το Πρόγραμμα Σπουδών Μουσικής αποτελεί ένα ανοιχτό και ευέλικτο πρόγραμμα σπουδών το οποίο έχει ως στόχο να διευρύνει τις επιλογές του/της εκπαιδευτικού και να ενισχύσει το έργο του/της. Η προσέγγιση του «μαθαίνω πώς να μαθαίνω» διατηρεί διαρκώς υψηλά το ενδιαφέρον των μαθητών/-τριών, την αναπροσαρμογή μέσων και στρατηγικών, με στόχο την ατομική ωρίμαση και τη συλλογική συνοχή στον δρόμο της διά βίου μάθησης και εκπαίδευσης. Στο πλαίσιο αυτό η διαρκής επιμόρφωση των εκπαιδευτικών καθίσταται απαραίτητη προϋπόθεση.

- Στο πλαίσιο της σύγχρονης παιδαγωγικής, προτείνεται η ανοικτή δόμηση του μαθήματος (P. Freire)

και ο διαρκής αναστοχασμός μέσω της κριτικής σκέψης (J. Mezirow):

- θέση του θέματος προς επεξεργασία από τον/την εκπαιδευτικό μέσω ενός μουσικού κειμένου και της ακρόασής του

- ανάκληση υπάρχουσας γνώσης

- συναποφασισμένη στοχοθεσία

- επεξεργασία θέματος ανακαλυπτικά και ομαδοσυνεργατικά

- παροχή διαφοροποιημένου υλικού από τον/την εκπαιδευτικό (διδακτικά εγχειρίδια, εργαστηριακός οδηγός, ανθολόγιο, λογισμικά ανοιχτού κώδικα, εκπαιδευτικές διαδικτυακές εφαρμογές, βάσεις δεδομένων εκπαιδευτικού υλικού)

- καλλιέργεια μουσικών δεξιοτήτων

- μέγιστη εμπλοκή και θέση αποτελεσμάτων σε κοινό έλεγχο

- διαμορφωτική και τελική αξιολόγηση όλων των εμπλεκόμενων

- τα συμπεράσματα λαμβάνονται υπόψη στη διαδικασία επεξεργασίας των επόμενων ενοτήτων (αναστοχασμός, οργανωσιακή κουλτούρα)/διαμόρφωση θετικής στάσης

Σημαντική είναι η συνολική και όχι μονομερής προβολή του ελληνικού μουσικού πολιτισμού και η ανάδειξη των διασυνδέσεων ειδών και εποχών. Ειδική μνεία στη έντεχνη ελληνική μουσική ως κορωνίδα της ελληνικής μουσικής δημιουργίας. Αναφορές στα ευρωπαϊκά και διεθνή μουσικά ιδιώματα και έργα.

Ε. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Η αξιολόγηση στην εκπαίδευση αποτελεί ένα ισχυρό διδακτικό εργαλείο. Είναι ουσιαστικό μέρος όλης της διδακτικής διαδικασίας, γιατί είναι το μέσο προσδιορισμού του βαθμού επιτυχίας των στόχων. Κύριος σκοπός της αξιολόγησης στο μάθημα της Μουσικής είναι να βοηθήσει τον/την εκπαιδευτικό να κατανοήσει σε βάθος αυτά

που γνωρίζουν οι μαθητές/-τριες, ώστε να μπορεί να πάρει παιδαγωγικές αποφάσεις, βασισμένες σε πραγματικά δεδομένα. Η αξιολόγηση δεν ταυτίζεται με την ποσοτικοποίηση των επιτευγμάτων των μαθητών/-τριών, αλλά περιλαμβάνει επίσης την παρακολούθηση της πορείας και της διαδικασίας προς το τελικό αποτέλεσμα, καθώς και την ανατροφοδότηση των μαθητών/-τριών για όλα αυτά (διαμορφωτική αξιολόγηση). Επίσης, παρέχει πολύτιμες πληροφορίες στον/στην εκπαιδευτικό σχετικά με τις συνθήκες που επικρατούν στη διδασκαλία-μάθηση, καθώς και με τις δυσκολίες ή τις αδυναμίες των μαθητών/-τριών του, ώστε να είναι σε θέση να αναπροσαρμόσει τη διδασκαλία. Μία αποδοτική αξιολόγηση πρέπει να σχετίζεται πλήρως με όλο το εύρος των διδακτικών στόχων, να ενισχύει τα κίνητρα των μαθητών/-τριών και να αποτελεί αφετηρία για περαιτέρω μάθηση.

ΣΤ. ΑΝΑΛΥΤΙΚΗ ΑΠΕΙΚΟΝΙΣΗ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΜΟΥΣΙΚΗ – Α΄, Β΄ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ		
Θεματικά Πεδία	Θεματικές Ενότητες	Προσδοκώμενα Μαθησιακά Αποτελέσματα
1. Έννοιες και βασικά στοιχεία της μουσικής		Οι μαθητές/-τριες να είναι σε θέση:
	1.1. Παλμός – Ρυθμός Παλμός – Ρυθμός Ρυθμικές αξίες: μισό, τέταρτο-όγδοο, παύση τετάρτου. Μέτρα: απλά μέτρα 2/4, 3/4, 4/4 και 5/8, 7/8 (βιωματικά).	<ul style="list-style-type: none"> • Να διακρίνουν τη διάρκεια του ήχου (π.χ. ήχοι στιγμιαίοι – ήχοι μεγάλης διάρκειας). • Να διακρίνουν και να αποδίδουν κινητικά τον παλμό και τα δυνατά και ασθενή μέρη του μέτρου. • Να προσεγγίσουν βιωματικά τον παλμό εύληπτων και οικείων μέτρων, όπως των 2/4, των 3/4, των 4/4, των 5/8 και των 7/8. • Να ανακαλούν και να εκτελούν απλά ρυθμικά σχήματα σε διάφορα μέτρα με τη φωνή, με μουσικά όργανα, συμβατικά ή/και αυτοσχέδια και ηχηρές κινήσεις του σώματος. • Να αποδίδουν φωνητικά απλό ρυθμικό κείμενο χρησιμοποιώντας ένα σύστημα ρυθμικών συλλαβών (chanting). • Να κωδικοποιούν με μη συμβατική ή και συμβατική μουσική σημειογραφία απλά ρυθμικά σχήματα, τα οποία περιλαμβάνουν τις αξίες του τετάρτου, του ογδού και την παύση τετάρτου. • Να εκτελούν κατ' αναλογία απλά ρυθμικά σχήματα, αποκωδικοποιώντας αυτοσχέδια ή και συμβατική μουσική σημειογραφία. • Να προσεγγίσουν τον ρυθμό του λόγου. • Να αυτοσχεδιάζουν δημιουργώντας απλά ρυθμικά σχήματα. • Να αναγνωρίζουν συγκεκριμένες ρυθμικές έννοιες κατά τη διάρκεια ακροάσεων και να εξωτερικεύουν την αντίληψή τους για αυτές με διάφορους τρόπους (με κίνηση, με ρυθμική συνοδεία, με δημιουργία μη συμβατικής σημειογραφικής απεικόνισης, με προφορικό λόγο). • Να αποδίδουν τον ρυθμό συνοδεύοντας τραγούδια με τη χρήση απλών κρουστών οργάνων ή/και ηχηρών κινήσεων. • Να τραγουδούν επιλεγμένο ρεπερτόριο τραγουδιών με ρυθμική ακρίβεια.
	1.2. Τονικό ύψος – Μελωδία Τονικό ύψος (ψηλοί-χαμηλοί	<ul style="list-style-type: none"> • Να διακρίνουν ψηλούς και χαμηλούς ήχους του φυσικού ή τεχνητού περιβάλλοντος.

	<p>φθόγγοι) – Ανιούσα – Κατιούσα ισοϋψής μελωδία – Πεντατονική κλίμακα.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να χειρίζονται ελεύθερα και να πειραματίζονται με τις δυνατότητες τις φωνής τους. • Να αναγνωρίζουν τη μελωδία τραγουδιών που έχουν μάθει. • Να διακρίνουν και να αποδίδουν με κίνηση την κατεύθυνση μελωδιών (ανιούσες, κατιούσες, ισοϋψείς) μέσα από ειδικά διαμορφωμένες ασκήσεις, επιλεγμένα τραγούδια και ακροάσεις. • Να συγκρίνουν δυο τρεις νότες με κριτήριο το τονικό ύψος. • Να εκτελούν σε τονικά κρουστά μουσικά όργανα απλές και σύντομες μελωδίες μιμητικά ή ακολουθώντας μια μη συμβατική ή συμβατική παρτιτούρα [απλά μελωδικά σχήματα (τέταρτα, ζεύγη ογδών, παύση τετάρτου) σταδιακά μέχρι 5-6 νότες (σολ4, μι4, ρε4, ντο4, φα4, λα4) και σύντομες μελωδίες μέχρι 2μ ή κατά προτίμηση τμήματα διδαγμένων τραγουδιών]. • Να τραγουδούν επιλεγμένο ρεπερτόριο τραγουδιών με σχετική τονική ακρίβεια, χρησιμοποιώντας το εύρος της φωνής τους. • Να τραγουδούν απλές και σύντομες μελωδίες με μίμηση. • Να αυτοσχεδιάζουν με τη φωνή πάνω σε απλά μελωδικά σχήματα, αποτελούμενα από δύο τρεις νότες. • Να αποκωδικοποιούν και να εκτελούν φωνητικά απλά μελωδικά σχήματα με βάση μη συμβατική ή και συμβατική παρτιτούρα (κατά προτίμηση τμήματα γνωστών τραγουδιών με έως τρεις φθόγγους). • Να δημιουργούν απλές και σύντομες μελωδίες σε κρουστά όργανα μελωδίας (ξυλόφωνο, μεταλλόφωνο, γκλόκενσπιλ, καμπανούλες chimes κτλ.) με βάση τον ελεύθερο αυτοσχεδιασμό.
	<p>1.3. Μορφή</p> <p>Μουσική φράση, Διμερής μορφή – Τριμερής μορφή – Μορφή Ροντό (βιωματικά).</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να προσεγγίσουν διαισθητικά την έννοια ενός ολοκληρωμένου μουσικού νοήματος. • Να διακρίνουν την αρχή και το τέλος μιας μουσικής φράσης. • Να τραγουδούν εκφραστικά με αίσθηση των φράσεων. • Να αναγνωρίζουν τις επαναλήψεις και εναλλαγές των μουσικών φράσεων, μερών σε τραγούδια και μουσικές ακροάσεις και να ανταποκρίνονται σε αυτές βιωματικά (με κίνηση ή εικονική σημειογραφία). • Να προσεγγίσουν διαισθητικά τη διμερή,

		<p>την τριμερή μορφή και τη μορφή ροντό.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να αυτοσχεδιάζουν χρησιμοποιώντας τη φωνή ή απλά όργανα, αποδίδοντας μορφολογικά στοιχεία της μουσικής.
	<p>1.4. Δυναμική Αγωγή</p> <p>Δυνατά-σιγά – Σταδιακή αύξηση και μείωση της έντασης.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να ξεχωρίζουν ήχους που διαφέρουν ως προς την ένταση. • Να διακρίνουν βιωματικά τις μεταβολές της δυναμικής αγωγής σε ένα μουσικό έργο και να αναγνωρίζουν τη διαφορά της σταδιακής και της ξαφνικής αυξομείωσης της έντασης. • Να αποδίδουν φωνητικά τις μεταβολές της έντασης κατά την εκτέλεση ενός τραγουδιού, ακολουθώντας τις χειρονομικές υποδείξεις του/της εκπαιδευτικού. • Να ανταποκρίνονται σε μια ακρόαση με χαρακτηριστικές και εμφανείς αλλαγές στη δυναμική μέσω κίνησης, ρυθμικής συνοδείας ή επινόησης μη συμβατικής σημειογραφίας (αυτοσχέδιας, εικονικής) με τρόπο που να επιδεικνύει την κατανόησή τους για την έννοια της δυναμικής. • Να εκτελούν στα μουσικά όργανα απλά ρυθμικά σχήματα ή σύντομες μουσικές φράσεις αποτελούμενες από 2-3 φθόγγους, με διαφορετική δυναμική (σιγά, δυνατά, με βαθμιαία αύξηση της έντασης ή με βαθμιαία μείωση της έντασης), ακολουθώντας τις οδηγίες του/της εκπαιδευτικού ή ερμηνεύοντας/ αποκωδικοποιώντας μη συμβατική παρτιτούρα. • Να αυτοσχεδιάζουν χρησιμοποιώντας τη φωνή ή απλά όργανα, αποδίδοντας έννοιες της δυναμικής.
	<p>1.5. Ρυθμική Αγωγή</p> <p>Αργά-γρήγορα – Σταδιακή αύξηση και μείωση της ταχύτητας.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να διακρίνουν από το φυσικό και τεχνητό περιβάλλον ήχους που είναι γρήγοροι και ήχους που είναι αργοί. • Να μιμηθούν γρήγορους ή αργούς ήχους από το φυσικό και τεχνητό περιβάλλον με τη φωνή ή με μουσικά όργανα. • Να αποδώσουν με κίνηση ήχους του φυσικού και τεχνητού περιβάλλοντος που διαφέρουν ως προς την ταχύτητα. • Να κατανοήσουν την έννοια της ρυθμικής αγωγής στη μουσική και να αναγνωρίζουν τα μουσικά έργα που έχουν αργή ή γρήγορη ρυθμική αγωγή. • Να εξωτερικεύουν την αντίληψή τους για τη ρυθμική αγωγή των μουσικών κομματιών, ανταποκρινόμενοι/-ες σε αυτά

		<p>με αντίστοιχες κινήσεις.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να αντιληφθούν τη σχέση της ρυθμικής αγωγής ενός κομματιού με τη συναισθηματική διάθεση που υποβάλλει και να εκφράζουν λεκτικά τις σκέψεις τους σχετικά με τη σχέση ρυθμικής αγωγής και ύφους. • Να τραγουδούν συγχρονισμένα εφαρμόζοντας εναλλαγές ως προς τη ρυθμική αγωγή, σύμφωνα με τις οδηγίες ενός μαέστρου. • Να αποκωδικοποιούν μη συμβατική σημειογραφία (εικονική, αυτοσχέδια) και να εκτελούν σε ρυθμικά όργανα, ακολουθώντας κατά την εκτέλεσή τους τη ρυθμική αγωγή που υποδηλώνεται από αυτήν. • Να αυτοσχεδιάζουν χρησιμοποιώντας τη φωνή ή απλά όργανα, αποδίδοντας έννοιες της ταχύτητας.
1.6. Ηχόχρωμα	<p>Φυσικοί-τεχνητοί ήχοι, Ήχοι ανθρώπινων φωνών, Ήχοι μουσικών οργάνων της τάξης, Ήχοι γνωστών και οικείων μουσικών οργάνων.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να αναγνωρίζουν ήχους από το φυσικό ή τεχνητό περιβάλλον και να διακρίνουν τα χαρακτηριστικά τους. • Να διακρίνουν τα τρία είδη χροιάς της ανθρώπινης φωνής: ανδρική, γυναικεία, παιδική. • Να συνειδητοποιήσουν ότι η χροιά της φωνής κάθε ανθρώπου είναι μοναδική και να σέβονται και να αποδέχονται αυτή τη μοναδικότητα. • Να διακρίνουν το διαφορετικό ηχόχρωμα κάθε οικογένειας οργάνων (έγχορδα, πνευστά, κρουστά) και να αναγνωρίζουν τα αντιπροσωπευτικό-τερα μουσικά όργανα κάθε κατηγορίας με βάση το ηχόχρωμά τους σε επιλεγμένες ακροάσεις. • Να αναγνωρίζουν το ηχόχρωμα των μουσικών οργάνων της τάξης. • Να αναγνωρίζουν, να ονομάζουν και να ταξινομούν τα όργανα της τάξης ως προς τη χροιά τους και τον τρόπο παραγωγής του ήχου. • Να παράγουν ήχους με διαφορετικούς τρόπους (κρούοντας, σείοντας, τρίβοντας). • Να αναπτύξουν οικολογική συνείδηση κατασκευάζοντας αυτοσχέδια μουσικά όργανα από άχρηστα υλικά και να πειραματίζονται με το εύρος των διαφορετικών ηχοχρωμάτων που μπορούν να παράγουν.
1.7. Συνήχηση		<ul style="list-style-type: none"> • Να τραγουδούν έναν φθόγγο με τονική

		<p>ακρίβεια, ενώ ταυτόχρονα ακούγονται ένας ή δύο διαφορετικοί φθόγγοι.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να διακρίνουν κατά την εκτέλεση σε πολυφωνικό όργανο (π.χ. πιάνο, ακορντεόν) τη μελωδία από την εναρμόνισή της. • Να διακρίνουν τη διαφορά αραιής και πυκνής υφής σε ακροάσεις φωνητικής και οργανικής μουσικής. • Να εκτελούν σε ομάδες απλές ενορχηστρώσεις σε ρίμες, τραγούδια και σύντομες μελωδίες, με χρήση μπορντούν, απλών ρυθμικών οστινάτι ή/ και απλών μελωδικών οστινάτι με δύο τρεις φθόγγους, είτε μιμούμενοι/-ες τον/την εκπαιδευτικό είτε αποκωδικοποιώντας αυτοσχέδια ή και συμβατική σημειογραφία.
2. Είδη της μουσικής συγχρονικά, διαχρονικά και γεωγραφικά	<p>2.1. Ελληνική μουσική παράδοση</p> <p>Δημοτική μουσική.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να τραγουδούν απλά, από άποψη ρυθμού, μελωδίας και λόγου, ελληνικά δημοτικά τραγούδια και ειδικότερα παραδοσιακά παιδικά τραγούδια με ρυθμική και μελωδική ακρίβεια. • Να αντιλαμβάνονται την οργανική σύνδεση της ελληνικής μουσικής παράδοσης με τον χώρο, τον χρόνο και την κοινωνική ζωή των ανθρώπων. • Να ευαισθητοποιηθούν απέναντι στο περιβάλλον μέσα από αγερμικά παιδικά τραγούδια και αντίστοιχα έθιμα που πηγάζουν από τη διαχρονική σχέση του ανθρώπου με τη φύση. • Να γνωρίσουν θρησκευτικά παραδοσιακά τραγούδια που συνδέονται με εορτές της Ορθόδοξης Εκκλησίας και λατρευτικά έθιμα του λαού μας. • Να εκτελούν απλές μελωδίες παραδοσιακών τραγουδιών σε μουσικά όργανα. • Να συνοδεύουν ρυθμικά παραδοσιακά ελληνικά τραγούδια με ηχηρές κινήσεις σώματος και μουσικά όργανα. • Να σέβονται και να εκτιμούν τη μουσική κληρονομιά του τόπου μας ως μέρους της πολιτισμικής μας ταυτότητας. • Να αποτιμούν και να αξιολογούν διαισθητικά την επαφή με τα αγαθά της τέχνης και το ωραίο.
	2.2. Βυζαντινή εκκλησιαστική μουσική	<ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίσουν απλούς και γνωστούς ύμνους της βυζαντινής εκκλησιαστικής μουσικής. • Να συνδέσουν τους ύμνους με παραδοσιακά τραγούδια και έθιμα.

	<p>2.3. Μελοποιημένη ποίηση – Έλληνες τραγουδοποιοί</p> <p>Αστική λαϊκή μουσική, Σύγχρονοι Έλληνες τραγουδοποιοί.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να τραγουδούν απλά από άποψη ρυθμού, μελωδίας και λόγου ελληνικά τραγούδια. • Να συνδέουν μουσικά έργα Ελλήνων συνθετών με σημαντικά γεγονότα της ελληνικής ιστορίας και να αντιληφθούν διαισθητικά τον ρόλο της ελληνικής μουσικής ως στοιχείου της ιστορικής μας πορείας. • Να νιώσουν την αισθητική συγκίνηση που πηγάζει από την ακρόαση και την εκτέλεση τραγουδιών μελοποιημένης ελληνικής ποίησης. • Να αποτιμούν και να αξιολογούν διαισθητικά την επαφή με τα αγαθά της τέχνης και το ωραίο. • Να εκφέρουν και να αρθρώνουν με άνεση, ακρίβεια και εκφραστικότητα τον λόγο, συνδέοντάς τον με τη μελωδία και τον ρυθμό της μουσικής. • Να αντιληφθούν διαισθητικά την άρρηκτη σχέση μουσικής και λόγου.
	<p>2.4. Έντεχνη δυτική μουσική</p> <p>Έργα προγραμματικής μουσικής.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να ανταποκρίνονται ελεύθερα σε μια μουσική ακρόαση έντεχνης δυτικής μουσικής με ποικιλία τρόπων (κίνηση, εικαστική έκφραση, παντομίμα κτλ.). • Να εκφράζουν τα συναισθήματα και τις απόψεις τους για μουσικά έργα έντεχνης δυτικής μουσικής. • Να νιώθουν την αισθητική συγκίνηση που απορρέει από την ακρόαση έργων έντεχνης δυτικής μουσικής. • Να αποτιμούν και να αξιολογούν διαισθητικά την επαφή με τα αγαθά της τέχνης και το ωραίο.
	<p>2.5. Μουσικές του κόσμου</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να προσεγγίσουν βιωματικά τη μουσική από άλλους λαούς και πολιτισμούς με δεκτικότητα και θετική στάση. • Να ακούν συγκεντρωμένα ένα ευρύ ρεπερτόριο μουσικών ακροάσεων, στο οποίο περιλαμβάνεται μουσική άλλων λαών και πολιτισμών. • Να τραγουδούν τραγούδια άλλων λαών και πολιτισμών κατάλληλα για το ηλικιακό τους επίπεδο με ρυθμική και μελωδική ακρίβεια. • Να ανταποκρίνονται ελεύθερα σε ακροάσεις μουσικής άλλων λαών και πολιτισμών με ποικιλία εκφραστικών τρόπων (κίνηση, ζωγραφική, παντομίμα κ.λπ.).

		<ul style="list-style-type: none"> • Να εκτελούν απλά μελωδικά και ρυθμικά σχήματα, χρησιμοποιώντας τη φωνή ή απλά ρυθμικά όργανα συνοδεύοντας τραγούδια και μουσική άλλων λαών και πολιτισμών. • Να σέβονται και να εκτιμούν τη μουσική δημιουργία άλλων λαών και πολιτισμών, καθώς και τις μουσικές προτιμήσεις των συμμαθητών/-τριών τους.
3. Σύνδεση της μουσικής με άλλες τέχνες και επιστήμες	3.1. Μουσική και άλλες τέχνες Μουσική και Θέατρο (και Θέατρο Σκιών), Μουσική και Χορός, Μουσική και Ποίηση, Μουσική και Εικαστικά, Μουσική και Κινηματογράφος.	<ul style="list-style-type: none"> • Να αντιληφθούν βιωματικά ότι η μουσική, ο χορός και ο λόγος συνδέονται οργανικά. • Να εκφράσουν τα συναισθήματα που υποβάλλει ένα μουσικό κομμάτι με κίνηση, δραματοποίηση, παντομίμα και ζωγραφική. • Να συνδυάσουν τη μουσική με τον λόγο, την κίνηση, το θεατρικό παιχνίδι, τα εικαστικά σε ένα επίπεδο συμβολικό, υπερβατικό και διαισθητικό. • Να προσεγγίσουν βιωματικά την όπερα.
	3.2. Μουσική και άλλα μαθήματα	<ul style="list-style-type: none"> • Να συνδέσουν τη μουσική με τον λόγο, με προμαθηματικές έννοιες, με στοιχεία από τη Μελέτη Περιβάλλοντος κ.ά. με άξονα διαθεματικές έννοιες και δεξιότητες (μακρο-έννοιες).
4. Η Μουσική στη ζωή, εντός και εκτός σχολείου	4.1. Σχολικές Εκδηλώσεις	<ul style="list-style-type: none"> • Να νιώσουν τη χαρά και την ικανοποίηση που προσφέρει η παρουσίαση μιας εκδήλωσης με μουσική που εκτελείται ζωντανά και σε πραγματικό χρόνο.
	4.2 Εκπαιδευτικά προγράμματα άτυπης εκπαίδευσης – Εκπαιδευτικές συναυλίες	<ul style="list-style-type: none"> • Να παρακολουθούν ποικιλία μουσικών δρώμενων (συναυλίες, κοντσέρτα κτλ.) στον χώρο του σχολείου ή σε αίθουσες συναυλιών και να συμπεριφέρονται ανάλογα με την κατάσταση. • Να εκτελούν μουσική ομαδικά με επίγνωση του ρόλου του μαέστρου και του δικού τους ρόλου σε ένα μουσικό σύνολο. • Να αναπτύξουν αυτοπειθαρχία, αυτοέλεγχο και αυτονομία.
	4.3. Μουσειακή Αγωγή	<ul style="list-style-type: none"> • Να επισκέπτονται μουσεία και θεματικές εκθέσεις που σχετίζονται με τη μουσική (αρχαία ελληνικά μουσικά όργανα, λαϊκά μουσικά όργανα κτλ.), καθώς και χώρους συναυλιών. • Να διαμορφώσουν θετική στάση απέναντι στις μουσικές εκδηλώσεις ως μορφή ψυχαγωγίας, πηγή αισθητικής απόλαυσης και τρόπο συμμετοχής στην πολιτιστική ζωή του τόπου τους.

ΜΟΥΣΙΚΗ – Γ', Δ' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ		
Θεματικά Πεδία	Θεματικές Ενότητες	Προσδοκώμενα Μαθησιακά Αποτελέσματα
		Οι μαθητές/-τριες να είναι σε θέση:
Έννοιες και βασικά στοιχεία της μουσικής	<p>1.1. Παλμός –Ρυθμός</p> <p>Ρυθμικές αξίες: τέταρτο, όγδοο, ολόκληρο, μισό, μισό παρε-στιγμένο, δέκατα έκτα (βιωματικά). Παύσεις: ολόκληρου, μισού, ογδού. Μέτρα: 2/4, 3/4, 4/4 (5/8 7/8, 9/8, βιωματικά).</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να επαναλαμβάνουν μιμητικά πιο σύνθετα, από τις προηγούμενες τάξεις, ρυθμικά σχήματα, αποτελούμενα κυρίως από τέταρτα και όγδοα με σαφή διάκριση θέσης και άρσης παίζοντας σε μουσικά όργανα, σε αυτοσχέδια ηχογόνα μέσα ή χρησιμοποιώντας ηχηρές κινήσεις σώματος. • Να κατανοήσουν τη μαθηματική σχέση των ρυθμικών αξιών όσον αφορά τη διάρκεια του χρόνου μέσα από τη σύνδεση με εξωμουσικές έννοιες. • Να αναγνωρίζουν ακουστικά απλά και πιο σύνθετα μικρά ρυθμικά σχήματα σε σχέση με τη συμβατική τους γραφή (ρυθμικό dicteé). • Να αναπαράγουν ρυθμικά χαρακτηριστικές μελωδίες από τραγούδια. • Να αυτοσχεδιάζουν/ συνθέτουν δικά τους ρυθμικά σχήματα. • Να διακρίνουν τον παλμό από τον ρυθμό της μελωδίας. • Να προσεγγίσουν βιωματικά τον παλμό του μέτρου των 2/4, 3/4, 4/4, 5/8, 7/8 και 9/8 μέσα από τραγούδια. • Να αναγνωρίζουν συγκεκριμένες ρυθμικές έννοιες σε μια ακρόαση με κίνηση, με όργανα, με φωνή και με μη-συμβατική σημειογραφία. • Να αποδίδουν φωνητικά ρυθμικό κείμενο που περιέχει και δέκατα έκτα, χρησιμοποιώντας ένα σύστημα ρυθμικών συλλαβών. • Να αποδίδουν σύντομα ρυθμικά σχήματα με χρήση τετάρτων και ογδών, π.χ. 2 όγδοα με 1 τέταρτο, συνοδεύοντας τραγούδια με τη χρήση απλών κρουστών οργάνων ή/και ηχηρών κινήσεων.
	<p>1.2. Τονικό ύψος – Μελωδία</p> <p>Πεντατονικές κλίμακες, ακουστική διάκριση του μείζονος και του ελάσσονος τρόπου και τρόπων-ήχων της δημοτικής και βυζαντινής μουσικής (βιωματικά).</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να διακρίνουν την κατεύθυνση της ανέλιξης μελωδιών και να ακολουθούν ακουστικά τις μεταβολές της. • Να τραγουδούν και να απομνημονεύουν απλές μελωδίες με τα ονόματα των φθόγγων της δυτικής μουσικής (ντο, ρε, μι, φα, σολ, λα, σι). • Να τραγουδούν με σταδιακά περισσότερη

		<p>ακρίβεια μελωδίες ατομικά και σε ομάδες.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να τραγουδούν ατομικά και σε ομάδες από μνήμης μικρές μελωδίες με τα ονόματα των φθόγγων τους. • Να εκτελούν στο φλάουτο με ράμφος ή σε μελωδικά όργανα τραγούδια που έχουν μάθει. • Να δημιουργούν μελωδίες στο φλάουτο με ράμφος ή στο glockenspiel με βάση τον ελεύθερο αυτοσχεδιασμό. • Να αντιληφθούν πώς συμβολίζεται το τονικό ύψος στην ευρωπαϊκή μουσική σημειογραφία και να εξασκηθούν στην ανάγνωση και γραφή των φθόγγων στο διάστημα ντο4-ντο5.
1.3. Μορφή	<p>Διμερής –Τριμερής μορφή, Μορφή Ροντό ή κυκλική μορφή, θέμα και παραλλαγές (βιωματικά).</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να κατανοήσουν την έννοια της μουσικής φράσης και του θέματος. • Να διακρίνουν ακουστικά τα διαφορετικά μέρη μιας μουσικής σύνθεσης και τη διαδοχή των διαφορετικών μερών. • Να κατανοήσουν την έννοια της διμερούς (A B) και τριμερούς μορφής (A B A). • Να αναγνωρίσουν τη μορφή AB και ABA κατά την ακρόαση μουσικής. • Να κατανοήσουν την έννοια της μορφής «θέμα και παραλλαγές» και «ροντό (κυκλική μορφή)». • Να προσεγγίζουν διαισθητικά τις παραλλαγές του θέματος σε ένα έργο με μορφή θέμα και παραλλαγές. • Να τραγουδούν εκφραστικά με αίσθηση των φράσεων, παίρνοντας αναπνοή στο τελείωμα κάθε φράσης. • Να αυτοσχεδιάσουν με τη φωνή ή με απλά όργανα αποδίδοντας μορφολογικά στοιχεία της μουσικής.
1.4. Δυναμική Αγωγή	<p>Όροι δυναμικής αγωγής, (piano, forte, fortissimo pianissimo, crescendo, diminuendo).</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να διακρίνουν βιωματικά και να ανταποκρίνονται στις καταστάσεις και στις μεταβολές της δυναμικής αγωγής σε ένα μουσικό έργο. • Να περιγράφουν τις μεταβολές της δυναμικής αγωγής σε ένα μουσικό έργο, χρησιμοποιώντας χαρακτηρισμούς συνειδητά. • Να κατανοήσουν τους βασικούς όρους της δυναμικής αγωγής.
1.5. Ρυθμική Αγωγή	<p>Όροι ρυθμικής αγωγής (ταχύτητα), allegro, adagio, accelerando, ritardando.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να διακρίνουν βιωματικά και να ανταποκρίνονται στις καταστάσεις και στις μεταβολές της ρυθμικής αγωγής σε ένα

		<p>μουσικό έργο.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να περιγράφουν τις μεταβολές της ρυθμικής αγωγής σε ένα μουσικό έργο, χρησιμοποιώντας χαρακτηρισμούς συνειδητά. • Να γνωρίσουν τους βασικούς όρους της ρυθμικής αγωγής. • Να διαχωρίσουν τις έννοιες ρυθμικής αγωγής αργά-γρήγορα από τις έννοιες δυναμικής σιγά-δυνατά, ώστε να μην τις συγχέουν.
	<p>1.6. Ηχόχρωμα</p> <p>Φυσικοί και ηλεκτρονικοί ήχοι, Βασικά είδη μουσικών συνόλων δυτικής μουσικής (συμφωνική ορχήστρα, μπάντα), Βασικά όργανα συνόλων παραδοσιακής μουσικής, (ζυγιά-κομπανία), Είδη φωνών.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να αναγνωρίζουν φυσικούς και ηλεκτρονικούς ήχους, να τους περιγράφουν και να τους κατηγοριοποιούν ως προς τα χαρακτηριστικά τους. • Να αναγνωρίζουν το ηχόχρωμα των μουσικών οργάνων της ορχήστρας και της μπάντας. • Να διακρίνουν το ηχόχρωμα των ελληνικών λαϊκών μουσικών οργάνων. • Να αναγνωρίζουν τα κυριότερα μουσικά όργανα της αρχαίας Ελλάδας. • Να διακρίνουν τους τρεις τύπους ανθρώπινης φωνής, ανδρικές, γυναικείες, παιδικές. • Να πειραματίζονται με τα διαφορετικά ηχοχρώματα μουσικών οργάνων ή αυτοσχέδιων οργάνων που κατασκεύασαν οι ίδιοι.
	<p>1.7. Συνήχηση</p> <p>Ισοκράτημα (βιωματικά), Μπορντούν, Οστινάτο, Κανόνας.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να τραγουδούν έναν φθόγγο ανεξάρτητα από το άκουσμα διαφορετικών άλλων φθόγγων. • Να διακρίνουν κατά την εκτέλεση σε πολυφωνικό όργανο (π.χ. πιάνο, ακορντεόν) τη μελωδία από την εναρμόνισή της. • Να συνοδεύουν τη μελωδία τραγουδιών με μπορντούν ή απλές νότες. • Να τραγουδούν απλά μελωδικά οστινάτι και κανόνες, καθώς και τραγούδια ή εκκλησιαστικούς ύμνους με απλό ισοκράτημα. • Να εκτελούν δίφωνους ή τρίφωνους κανόνες. • Να εκτελούν ταυτόχρονα δύο ή και περισσότερα «στρώματα» ρυθμού ή μελωδίας.
2. Είδη της μουσικής συγχρονικά, διαχρονικά και	<p>2.1. Ελληνική μουσική παράδοση</p> <p>Δημοτική μουσική.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να τραγουδούν πιο σύνθετα, από άποψη ρυθμού, μελωδίας και λόγου, ελληνικά παραδοσιακά τραγούδια με ρυθμική και

γεωγραφικά		<p>μελωδική ακρίβεια.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να προσεγγίζουν την οργανική σύνδεση της ελληνικής μουσικής παράδοσης με τον χώρο, τον χρόνο και την κοινωνική ζωή των ανθρώπων. • Να ευαισθητοποιηθούν απέναντι στο περιβάλλον μέσα από δημοτικά ελληνικά τραγούδια που πηγάζουν από την αλληλένδετη σχέση του ανθρώπου με τη φύση. • Να εκτελούν μελωδίες παραδοσιακών τραγουδιών σε μουσικά όργανα. • Να συνοδεύουν ρυθμικά σε κρουστά μουσικά όργανα παραδοσιακά ελληνικά τραγούδια που μαθαίνουν. • Να σέβονται και να εκτιμούν τη μουσική κληρονομιά του τόπου μας ως μέρος της πολιτισμικής τους ταυτότητας.
	2.2. Βυζαντινή εκκλησιαστική μουσική	<ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίσουν βυζαντινούς εκκλησιαστικούς ύμνους και θρησκευτικά παραδοσιακά τραγούδια που συνδέονται με εορτές της Ορθόδοξης Εκκλησίας.
	2.3. Μελοποιημένη ποίηση – Έλληνες τραγουδοποιοί Αστική λαϊκή μουσική – Σύγχρονοι Έλληνες τραγουδοποιοί.	<ul style="list-style-type: none"> • Να τραγουδούν πιο απαιτητικά από άποψη ρυθμού, μελωδίας και λόγου ελληνικά τραγούδια. • Να νιώσουν την αισθητική συγκίνηση από την ακρόαση και την εκτέλεση τραγουδιών μελοποιημένης ελληνικής ποίησης. • Να αποτιμούν και να αξιολογούν διαισθητικά την επαφή με τα αγαθά της τέχνης και το ωραίο. • Να εκφέρουν και να αρθρώνουν με άνεση και εκφραστικότητα τον λόγο με τη μελωδία και τον ρυθμό της μουσικής.
	2.4. Έντεχνη δυτική μουσική Μουσικοί συνθέτες και εκτελεστές, Έργα Περιγραφικής Προγραμματικής μουσικής, Όπερα.	<ul style="list-style-type: none"> • Να ακούν με ευαισθησία ένα έργο έντεχνης δυτικής μουσικής, να εκφράζονται μέσα από αυτό και να εξωτερικεύουν τα συναισθήματά τους. • Να μπορούν να διακρίνουν κατά την ακρόαση ενός μουσικού έργου τα δομικά και εκφραστικά στοιχεία του και να παρακολουθήσουν την εξέλιξή τους σε όλη τη διάρκειά του. • Να προσεγγίσουν την έννοια της διαχρονικότητας της μουσικής και τον ρόλο των δημιουργών της. • Να αποτιμούν και να αξιολογούν διαισθητικά την επαφή με τα αγαθά της τέχνης και το ωραίο.
	2.5. Μουσικές του κόσμου	<ul style="list-style-type: none"> • Να προσεγγίσουν βιωματικά τη μουσική

		<p>από άλλους λαούς και πολιτισμούς με δεκτικότητα και θετική στάση.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να ακούν ως ενεργητικοί/-ές ακροατές/-τριες ένα ευρύ ρεπερτόριο μουσικών ακροάσεων στο οποίο περιλαμβάνεται μουσική άλλων λαών και πολιτισμών. • Να αποδίδουν με ρυθμική και μελωδική ακρίβεια τραγούδια άλλων λαών και πολιτισμών κατάλληλα για το ηλικιακό τους επίπεδο. • Να ανταποκρίνονται ελεύθερα σε μια ακρόαση μουσικής άλλων λαών και πολιτισμών με ποικιλία εκφραστικών τρόπων (κίνηση, ζωγραφική, παντομίμα κ.λπ.). • Να συνοδεύουν τραγούδια και μουσική άλλων λαών και πολιτισμών εκτελώντας απλά μελωδικά και ρυθμικά σχήματα με τη φωνή ή απλά ρυθμικά όργανα. • Να σέβονται και να εκτιμούν τη μουσική δημιουργία άλλων λαών και πολιτισμών.
3. Σύνδεση της μουσικής με άλλες τέχνες και επιστήμες	3.1. Μουσική και άλλες τέχνες (θέατρο, χορός, ποίηση, εικαστικά, κινηματογράφος).	<ul style="list-style-type: none"> • Να βιώσουν ότι η μουσική, ο λόγος και ο χορός συνδέονται οργανικά. • Να αντιληφθούν ότι η μουσική είναι μια τέχνη που είναι συνυφασμένη με την ιστορία και τον πολιτισμό του ανθρώπου. • Να προσεγγίσουν βιωματικά την όπερα. • Να συνδυάσουν τη μουσική με τον λόγο, την κίνηση, το θεατρικό παιχνίδι και τα εικαστικά σε ένα επίπεδο συμβολικό, υπερβατικό και διαισθητικό. • Να αποτιμούν και να αξιολογούν την επαφή με τα αγαθά της τέχνης και το ωραίο.
	3.2. Μουσική και άλλα μαθήματα	<ul style="list-style-type: none"> • Να συνδέσουν τη μουσική με τον λόγο, με προμαθηματικές έννοιες, με στοιχεία από την Ιστορία, τη Μελέτη Περιβάλλοντος κ.ά. με άξονα διαθεματικές έννοιες και δεξιότητες (μακρο-έννοιες).
4. Η μουσική στη ζωή, εντός και εκτός σχολείου	<p>4.1. Σχολικές εκδηλώσεις</p> <p>4.2 Εκπαιδευτικά προγράμματα άτυπης εκπαίδευσης</p> <p>4.3. Μουσειακή αγωγή</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να νιώσουν τη χαρά και την ικανοποίηση που προσφέρει η παρουσίαση μιας εκδήλωσης με μουσική που εκτελείται ζωντανά και σε πραγματικό χρόνο. • Να βιώσουν τη σημασία ιστορικών γεγονότων ορόσημων για την πατρίδα μας και να κατανοήσουν τον ρόλο της μουσικής σε σχέση με αυτά. • Να παρακολουθούν ποικιλία μουσικών δρώμενων (συναυλίες, κοντσέρτα κτλ.) και να συμπεριφέρονται ανάλογα με την κατάσταση.

ΜΟΥΣΙΚΗ – Ε' ΚΑΙ ΣΤ' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ		
Θεματικά Πεδία	Θεματικές Ενότητες	Προσδοκώμενα Μαθησιακά Αποτελέσματα
		Οι μαθητές/-τριες να είναι σε θέση:
1. Έννοιες και βασικά στοιχεία της μουσικής	<p>1.1. Παλμός – Ρυθμός</p> <p>Ρυθμικές αξίες: Παρεστιγμένο όγδοο με δέκατο έκτο, όγδοα με δύο δέκατα έκτα, δύο δέκατα έκτα με όγδοο, τρίηχο.</p> <p>Μέτρα 2/4, 3/4, 4/4, 5/8, 7/8, 9/8, Ελλιπές μέτρο, συγκοπή, αντιχρονισμός (βιωματικά).</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να αναγνωρίζουν τις ρυθμικές αξίες και παύσεις από το ολόκληρο έως τα δέκατα έκτα (ανάγνωση, γραφή, ακουστική αναγνώριση). • Να απομονώνουν και να αναπαράγουν με ακρίβεια δοθέντα ρυθμικά σχήματα. • Να μπορούν να δημιουργούν δικά τους ρυθμικά σχήματα (σε διασύνδεση με τον λόγο ή τη μελωδία). • Να μπορούν να χρησιμοποιούν τα κρουστά όργανα της αίθουσας μουσικής ή το κρουστό σώμα (body percussion) για τη μουσική εκτέλεση. • Να αναπτύξουν δεξιότητες ακριβούς ρυθμικού συντονισμού με τα μέλη της ομάδας (ομορρυθμία ή πολυρρυθμία). • Να αναπτύξουν τον ρυθμικό αυτοσχεδιασμό και τη δημιουργικότητα, είτε σε φυσικό είτε σε ψηφιακό περιβάλλον. • Να αναπτύξουν στάση αναστοχασμού απέναντι στις ομοιότητες και τις διαφορές των ρυθμικών σχημάτων ανάμεσα στα μουσικά είδη της Ελλάδας και του κόσμου. • Να αναγνωρίζουν και αναπαράγουν απλά (2/4, 3/4, 2/8, 3/8) και σύνθετα μέτρα (4/4, 6/8, 7/8, 9/8) σε ένα μουσικό έργο. • Να αναγνωρίζουν βασικές έννοιες της ταχύτητας στη μουσική και να ενσωματώσουν τους αντίστοιχους όρους. • Να αποκτήσουν συνειδητή στάση στο να αναγνωρίζουν τα ρυθμικά σχήματα που ακούν γύρω τους.
	<p>1.2. Τονικό ύψος – Μελωδία</p> <p>Μελωδικό μοτίβο, πεντατονικές κλίμακες, μείζονα – ελάσσονα κλίμακα, ύφεση – δίεση (βιωματικά).</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίζουν την ανάγνωση και γραφή των μουσικών φθόγγων (και των αλλοιώσεων αυτών) στην ευρωπαϊκή σημειογραφία. • Να μπορούν να αναγνωρίσουν την ανιούσα ή κατιούσα κίνηση της μελωδίας. • Να μπορούν να τραγουδήσουν με σχετική ακρίβεια τα τονικά ύψη ατομικά και ομαδικά. • Να τραγουδούν και να απομνημονεύουν πιο σύνθετες μελωδίες με τα ονόματα των φθόγγων της δυτικής μουσικής (ντο, ρε, μι,

		<p>φα, σολ, λα, σι).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να τραγουδούν μια μελωδία σε χρωματική μεταφορά τονικότητας (τρανσπόρτε). • Να εκτελούν στη φλογέρα ή σε μελωδικά κρουστά όργανα μελωδίες τραγουδιών που έχουν μάθει και να αυτοσχεδιάζουν. • Να μπορούν να αποδίδουν με ορθότητα και καλαισθησία επιλεγμένα τραγούδια στις σχολικές εορτές. • Να αποκτήσουν στάση συνειδητότητας απέναντι στη διαφοροποίηση του τονικού ύψους στις καθημερινές τους εμπειρίες. • Να συνειδητοποιήσουν τη διαφοροποίηση του τονικού ύψους στις καθημερινές τους εμπειρίες.
	<p>1.3. Μορφή</p> <p>Διμερής – Τριμερής μορφή, Μορφή Ρόντο, Θέμα και παραλλαγές, Ανοικτή- κλειστή φράση.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίζουν και να διακρίνουν τη διμερή μορφή, τριμερή μορφή και τη μορφή των παραλλαγών. • Να αυτοσχεδιάζουν και να συνθέτουν με κίνηση, φωνή, όργανα, ηχογόνα αντικείμενα και το σώμα (body percussion) δίνοντας έμφαση στις έννοιες της μορφολογίας (AB, ABA, θέμα και παραλλαγές, ροντό). • Να αντιλαμβάνονται συνειδητά τη δομή απλών μουσικών ακουσμάτων.
	<p>1.4. Δυναμική Αγωγή</p> <p>Όροι δυναμικής αγωγής (piano, forte, fortissimo, pianissimo, mezzo forte, mezzo piano, sforzando, subito piano crescendo, diminuendo).</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίζουν τη μουσική ορολογία της δυναμικής (fortissimo, forte, mezzoforte, mezzo-piano, piano, pianissimo) και των αλλαγών της (crescendo-diminuendo-subito piano-sforzando). • Να μπορούν να περιγράφουν τη δυναμική αγωγή ενός μουσικού έργου με τους αντίστοιχους μουσικούς όρους. • Να μπορούν να εκτελούν μουσική, αποδίδοντας διαφοροποιήσεις στη δυναμική. • Να δημιουργούν ηχητικά περιβάλλοντα με όρους δυναμικής αγωγής. • Να συνειδητοποιούν την ένταση των ήχων της καθημερινότητας.
	<p>1.5. Ρυθμική Αγωγή</p> <p>Όροι ρυθμικής αγωγής (allegro, adagio, accelerando, ritardando).</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίζουν τη μουσική ορολογία περιγραφής της ρυθμικής αγωγής (tempo): Largo, adante, moderato, allegro, presto, accelerando, ritardando. • Να αναγνωρίζουν τις μεταβολές της ρυθμικής αγωγής στις μουσικές ακροάσεις. • Να αξιοποιούν τη διαφοροποίηση του tempo στις μουσικές εκτελέσεις και

		<p>δημιουργίες τους.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να διαμορφώσουν συνειδητή στάση απέναντι στην ταχύτητα των μουσικών ακροαμάτων της καθημερινής ζωής.
	<p>1.6. Ηχόχρωμα</p> <p>Είδη ορχήστρας, Είδη φωνών, Σύνολα σύγχρονης μουσικής, Φυσικοί και ηλεκτρονικοί ήχοι.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να επαναλάβουν την κατάταξη των μουσικών οργάνων. • Να γνωρίζουν το ηχόχρωμα των μουσικών οργάνων της συμφωνικής ορχήστρας. • Να διακρίνουν το ηχόχρωμα των ελληνικών λαϊκών μουσικών οργάνων. • Να γνωρίζουν μουσικά όργανα άλλων λαών και πολιτισμών. • Να αναγνωρίζουν μουσικά όργανα σε σύνολα τζαζ, ροκ και άλλων ειδών μουσικής. • Να πειραματίζονται με το ηχόχρωμα της φωνής τους και του σώματός τους (κρουστό σώμα). • Να επεξεργάζονται τα διαφορετικά ηχοχρώματα στις ενορχηστρώσεις τους με τα κρουστά μουσικά όργανα της τάξης. • Να πειραματίζονται με το ηχόχρωμα αυτοσχέδιων μουσικών οργάνων. • Να πειραματίζονται με διαφορετικά ηχοχρώματα οργάνων χρησιμοποιώντας απλό μουσικό λογισμικό.
	<p>1.7. Συνήχηση</p> <p>Μονοφωνία, Ομοφωνία, Πολυφωνία, Σύμφωνες – Διάφωνες Συνηχήσεις – (Βιωματικά). Μονοφωνικά – Πολυφωνικά μουσικά όργανα, Δίφωνοι – Τρίφωνοι κανόνες.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίζουν τα βασικά είδη συνηχήσεων (ομοφωνία, πολυφωνία). • Να διακρίνουν τη διαφορά μεταξύ μονοφωνίας, ομοφωνίας και πολυφωνίας. • Να διακρίνουν τις σύμφωνες και διάφωνες συνηχήσεις. • Να τραγουδούν δίφωνους και τρίφωνους απλούς κανόνες, απλά μελωδικά οστινάτι, καθώς και τραγούδια με απλό ισοκράτημα. • Να διακρίνουν ακουστικά τα μονοφωνικά και πολυφωνικά μουσικά όργανα. • Να δημιουργούν συνηχήσεις με μελωδικά κρουστά όργανα. • Να εκτελούν ταυτόχρονα δύο ή περισσότερες απλές ρυθμικές ή μελωδικές γραμμές. • Να αυτοσχεδιάζουν και να συνθέτουν απλά ρυθμικά και μελωδικά οστινάτι συνοδεύοντας τραγούδια που μαθαίνουν. • Να αντιλαμβάνονται συνειδητά συνηχήσεις της καθημερινής ζωής.
2. Είδη της μουσικής	2.1. Ελληνική μουσική παράδοση	<ul style="list-style-type: none"> • Να αναγνωρίζουν τα διαφορετικά φωνητικά είδη του ελλαδικού χώρου.

<p>συγχρονικά, διαχρονικά και γεωγραφικά</p>	<p>Παραδοσιακά ελληνικά τραγούδια και χοροί και συναφή έθιμα.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να τοποθετούν ιστορικά τα είδη του ελληνικού τραγουδιού. • Να εκτελούν φωνητικά και οργανικά, ελληνικά παραδοσιακά τραγούδια με ρυθμική και μελωδική ακρίβεια. • Να ψάλλουν βυζαντινούς εκκλησιαστικούς ύμνους. • Να εκτελούν φωνητικά και οργανικά αντιπροσωπευτικά δείγματα ρεμπέτικων και λαϊκών τραγουδιών. • Να προσεγγίζουν την οργανική σύνδεση της ελληνικής μουσικής παράδοσης με τον φυσικό χώρο, τον κύκλο του χρόνου και την κοινωνική ζωή των ανθρώπων. • Να διασυνδέσουν ανακαλυπτικά ελληνικά ιστορικά ορόσημα με την ελληνική μουσική ιστορία. • Να αναπτύξουν συνειδητή στάση της ποικιλομορφίας και της ιστορικής συνέχειας του ελληνικού τραγουδιού. • Να συνειδητοποιήσουν τη σύνδεση των μουσικών ειδών με την κοινωνική τους λειτουργικότητα.
	<p>2.2. Μελοποιημένη ποίηση</p> <p>Έλληνες τραγουδοποιοί, Νεότερο ελληνικό τραγούδι.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να αναγνωρίζουν τα είδη του ελληνικού τραγουδιού. • Να κατανοήσουν τη σχέση της μουσικής με την ποίηση. • Να εκτελούν φωνητικά και οργανικά αντιπροσωπευτικά δείγματα ελληνικών τραγουδιών. • Να κατανοήσουν τον ρόλο της μουσικής σε σχέση με ιστορικά ορόσημα της νεότερης ελληνικής ιστορίας. • Να αναπτύξουν συνειδητή στάση της ποικιλομορφίας και της ιστορικής συνέχειας του ελληνικού τραγουδιού. • Να συνειδητοποιήσουν τη σύνδεση των μουσικών ειδών με την κοινωνική τους λειτουργικότητα.
	<p>2.3. Έντεχνη ελληνική μουσική –Βυζαντινή μουσική και έντεχνη δυτική μουσική</p> <p>Μουσικοί, συνθέτες και εκτελεστές.</p> <p>Περίοδοι έντεχνης Ελληνικής Μουσικής.</p> <p>Περίοδοι της έντεχνης ευρωπαϊκής μουσικής.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να αναγνωρίζουν τις περιόδους και τα βασικά είδη της έντεχνης ελληνικής μουσικής (αρχαία ελληνική μουσική, βυζαντινή εκκλησιαστική μουσική-μουσική της Ορθόδοξης Ανατολικής Εκκλησίας, νεότερη ελληνική μουσική). • Να αναγνωρίζουν τις περιόδους και τα βασικά είδη της έντεχνης δυτικής μουσικής. • Να κατανοήσουν την εξέλιξη των ειδών ιστορικά. • Να αντιπαραβάλλουν την ιστορία της

		<p>έντεχνης ελληνικής μουσικής με την ευρωπαϊκή.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να αντιληφθούν τον ρόλο της έντεχνης ελληνικής μουσικής στην ελληνική και ευρωπαϊκή μουσική κληρονομιά. • Να αντιληφθούν τη διασύνδεση των μουσικών ειδών με την κοινωνική τους λειτουργικότητα.
	<p>2.4. Μουσικές του κόσμου</p> <p>Ethnic και world music.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να προσεγγίσουν βιωματικά την παραδοσιακή μουσική άλλων λαών. • Να αναγνωρίζουν ομοιότητες και διαφορές ανάμεσα στις μουσικές παραδόσεις (μουσικά χαρακτηριστικά, ρεπερτόριο). • Να γνωρίσουν ενδεικτικά μουσικά όργανα άλλων μουσικών πολιτισμών. • Να εντοπίζουν τη διεθνοποίηση κάποιων ειδών παραδοσιακής μουσικής. • Να αναπτύξουν συνειδητή στάση για την εθνική και διεθνή σημασία των μουσικών παραδόσεων. • Να σέβονται και να είναι δεκτικοί/-ές απέναντι στις μουσικές προτιμήσεις των άλλων. • Να αντιληφθούν τη διασύνδεση των μουσικών ειδών με την κοινωνική τους λειτουργία.
	<p>2.5. Δημοφιλή μουσικά ρεύματα του 20ού – 21ου αιώνα</p> <p>jazz, rock and roll, rock, pop, disco, reggae, rap, hip-hop, techno.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίσουν τα δημοφιλή μουσικά είδη του 20ού και 21ου αιώνα: εξέλιξη και συσχετισμός. • Να μπορούν να κατατάσσουν τα μουσικά ακούσματά τους σε μουσικά είδη. • Να αυτοσχεδιάζουν και να συνθέτουν με βάση ρυθμικά, μελωδικά και μορφολογικά στοιχεία δημοφιλών ρευμάτων του 20ού - 21ου αιώνα. • Να αναπτύξουν συνειδητή στάση προς το ύφος των δημοφιλών μουσικών ακροαμάτων της καθημερινής ζωής. • Να συνειδητοποιήσουν τη σύνδεση των μουσικών ειδών με την κοινωνική λειτουργία τους.
3. Σύνδεση μουσικής με άλλες τέχνες και επιστήμες	3.1. Μουσική και άλλες τέχνες	<ul style="list-style-type: none"> • Να βιώσουν ότι η μουσική και η κίνηση συνδέονται οργανικά. • Να αποδώσουν με τη φωνή ή με μουσικά όργανα την εντύπωση και τα συναισθήματα που τους δημιουργούν χαρακτηριστικά εικαστικά έργα. • Να συνδυάσουν τη μουσική με τον λόγο,

		<p>την κίνηση, το θεατρικό παιχνίδι, τα εικαστικά και την κινούμενη εικόνα σε ένα επίπεδο συμβολικό, υπερβατικό και διαισθητικό.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να συνειδητοποιήσουν τον λειτουργικό ρόλο της μουσικής στον κινηματογράφο. • Να συνειδητοποιούν στην καθημερινότητα τον συσχετισμό και την αλληλεπίδραση των τεχνών.
	3.2. Μουσική και άλλα μαθήματα	<ul style="list-style-type: none"> • Να συνδέουν γνωστικά τη μουσική με την ποίηση, τη λογοτεχνία, με μαθηματικές έννοιες, με την ιστορία, με τη γεωγραφία, με το περιβάλλον, με τη φυσική, με την πληροφορική, με στοιχεία από την ιστορία κ.ά. με άξονα διαθεματικές έννοιες και δεξιότητες (μακρο-έννοιες). • Να αξιοποιούν κοινές ήπιες δεξιότητες ανάμεσα στα διάφορα γνωστικά αντικείμενα (συνεργασία, ανακάλυψη, αυτενέργεια, δημιουργική σκέψη, αναστοχασμός, αυτορρύθμιση). • Να αναπτύξουν στάση αναπροσαρμογής σε έναν κόσμο εναλασσόμενων συσχετισμών (μαθαίνω πώς να μαθαίνω).
4. Η μουσική στη ζωή, εντός και εκτός σχολείου	<p>4.1. Σχολικές εκδηλώσεις</p> <p>4.2 Εκπαιδευτικά προγράμματα άτυπης εκπαίδευσης – Εκπαιδευτικές συναυλίες</p> <p>4.3 Μουσειακή Αγωγή.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να νιώσουν τη χαρά και την ικανοποίηση που προσφέρει η παρουσίαση μιας εκδήλωσης με μουσική που εκτελείται ζωντανά και σε πραγματικό χρόνο. ενώπιον κοινού. • Να παρακολουθούν ποικιλία μουσικών δρώμενων (συναυλίες, κοντσέρτα κτλ.) αντλώντας θετικές κοινές εμπειρίες μέσα στο σχολικό και κοινωνικό πλαίσιο.

Το παρόν Πρόγραμμα Σπουδών, κατά τα σχολικά έτη 2021-2022 και 2022-2023, θα εφαρμοσθεί πιλοτικά σε όλα τα Πρότυπα και Πειραματικά Δημοτικά σχολεία της χώρας, σε συνδυασμό με τα ισχύοντα Προγράμματα Σπουδών. Από το σχολικό έτος 2023-2024 θα εφαρμοσθεί σε όλα τα Δημοτικά Σχολεία της χώρας. Η απόφαση αυτή να δημοσιευθεί στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

Μαρούσι, 27 Δεκεμβρίου 2021

Η Υφυπουργός

ΖΩΗ ΜΑΚΡΗ

ΕΘΝΙΚΟ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟ

Το Εθνικό Τυπογραφείο αποτελεί δημόσια υπηρεσία υπαγόμενη στην Προεδρία της Κυβέρνησης και έχει την ευθύνη τόσο για τη σύνταξη, διαχείριση, εκτύπωση και κυκλοφορία των Φύλλων της Εφημερίδας της Κυβερνήσεως (ΦΕΚ), όσο και για την κάλυψη των εκτυπωτικών - εκδοτικών αναγκών του δημοσίου και του ευρύτερου δημόσιου τομέα (ν. 3469/2006/Α' 131 και π.δ. 29/2018/Α' 58).

1. ΦΥΛΛΟ ΤΗΣ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ (ΦΕΚ)

- Τα **ΦΕΚ σε ηλεκτρονική μορφή** διατίθενται δωρεάν στο **www.et.gr**, την επίσημη ιστοσελίδα του Εθνικού Τυπογραφείου. Όσα ΦΕΚ δεν έχουν ψηφιοποιηθεί και καταχωριστεί στην ανωτέρω ιστοσελίδα, ψηφιοποιούνται και αποστέλλονται επίσης δωρεάν με την υποβολή αίτησης, για την οποία αρκεί η συμπλήρωση των αναγκαίων στοιχείων σε ειδική φόρμα στον ιστότοπο **www.et.gr**.
- Τα **ΦΕΚ σε έντυπη μορφή** διατίθενται σε μεμονωμένα φύλλα είτε απευθείας από το Τμήμα Πωλήσεων και Συνδρομητών, είτε ταχυδρομικά με την αποστολή αιτήματος παραγγελίας μέσω των ΚΕΠ, είτε με ετήσια συνδρομή μέσω του Τμήματος Πωλήσεων και Συνδρομητών. Το κόστος ενός ασπρόμαυρου ΦΕΚ από 1 έως 16 σελίδες είναι 1,00 €, αλλά για κάθε επιπλέον οκτασέλιδο (ή μέρος αυτού) προσαυξάνεται κατά 0,20 €. Το κόστος ενός έγχρωμου ΦΕΚ από 1 έως 16 σελίδες είναι 1,50 €, αλλά για κάθε επιπλέον οκτασέλιδο (ή μέρος αυτού) προσαυξάνεται κατά 0,30 €. Το τεύχος Α.Σ.Ε.Π. διατίθεται δωρεάν.

• Τρόποι αποστολής κειμένων προς δημοσίευση:

- Α. Τα κείμενα προς δημοσίευση στο ΦΕΚ, από τις υπηρεσίες και τους φορείς του δημοσίου, αποστέλλονται ηλεκτρονικά στη διεύθυνση **webmaster.et@et.gr** με χρήση προηγμένης ψηφιακής υπογραφής και χρονοσήμανσης.
- Β. Κατ' εξαίρεση, όσοι πολίτες δεν διαθέτουν προηγμένη ψηφιακή υπογραφή μπορούν είτε να αποστέλλουν ταχυδρομικά, είτε να καταθέτουν με εκπρόσωπό τους κείμενα προς δημοσίευση εκτυπωμένα σε χαρτί στο Τμήμα Παραλαβής και Καταχώρισης Δημοσιευμάτων.

- Πληροφορίες, σχετικά με την αποστολή/κατάθεση εγγράφων προς δημοσίευση, την ημερήσια κυκλοφορία των Φ.Ε.Κ., με την πώληση των τευχών και με τους ισχύοντες τιμοκαταλόγους για όλες τις υπηρεσίες μας, περιλαμβάνονται στον ιστότοπο (**www.et.gr**). Επίσης μέσω του ιστότοπου δίδονται πληροφορίες σχετικά με την πορεία δημοσίευσης των εγγράφων, με βάση τον Κωδικό Αριθμό Δημοσιεύματος (ΚΑΔ). Πρόκειται για τον αριθμό που εκδίδει το Εθνικό Τυπογραφείο για όλα τα κείμενα που πληρούν τις προϋποθέσεις δημοσίευσης.

2. ΕΚΤΥΠΩΤΙΚΕΣ - ΕΚΔΟΤΙΚΕΣ ΑΝΑΓΚΕΣ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ

Το Εθνικό Τυπογραφείο ανταποκρινόμενο σε αιτήματα υπηρεσιών και φορέων του δημοσίου αναλαμβάνει να σχεδιάσει και να εκτυπώσει έντυπα, φυλλάδια, βιβλία, αφίσες, μπλοκ, μηχανογραφικά έντυπα, φακέλους για κάθε χρήση, κ.ά.

Επίσης σχεδιάζει ψηφιακές εκδόσεις, λογότυπα και παράγει οπτικοακουστικό υλικό.

Ταχυδρομική Διεύθυνση: Καποδιστρίου 34, τ.κ. 10432, Αθήνα

ΤΗΛΕΦΩΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ: 210 5279000 - fax: 210 5279054

ΕΞΥΠΗΡΕΤΗΣΗ ΚΟΙΝΟΥ

Πωλήσεις - Συνδρομές: (Ισόγειο, τηλ. 210 5279178 - 180)

Πληροφορίες: (Ισόγειο, Γρ. 3 και τηλεφ. κέντρο 210 5279000)

Παραλαβή Δημ. Ύλης: (Ισόγειο, τηλ. 210 5279167, 210 5279139)

Ωράριο για το κοινό: Δευτέρα ως Παρασκευή: 8:00 - 13:30

Ιστότοπος: **www.et.gr**

Πληροφορίες σχετικά με την λειτουργία του ιστότοπου: **helpdesk.et@et.gr**

Αποστολή ψηφιακά υπογεγραμμένων εγγράφων προς δημοσίευση στο ΦΕΚ: **webmaster.et@et.gr**

Πληροφορίες για γενικό πρωτόκολλο και αλληλογραφία: **grammateia@et.gr**

Πείτε μας τη γνώμη σας,

για να βελτιώσουμε τις υπηρεσίες μας, συμπληρώνοντας την ειδική φόρμα στον ιστότοπό μας.

